

ב"ה • ערב שבת קודש פרשת בראשית • כ"ג תשרי ה'תשפ"ה

1572

התקשרות

מצורף גם
לשבועון
כפר חב"ד

209492 / freidin levi

כינוס ילדים, חול המועד סוכות תשמ"ו

לתת לקדוש ברוך הוא את המתנה הגדולה ביותר: לצאת
ולקרב יהודים / התוועדות עם הרבי

לרדות או לרדת? – על מעמדו של האדם מול הבריאה /
שיעור בלקוטי שיחות

03

בסייעתא דשמיא, אנו מתחילים השבוע מחזור חדש של שיעורים בלקוטי שיחות, לפי סדר פרשיות השבוע - זו השנה השלישית. כרגיל, נשמח לשמוע מכם הקוראים והמעיינים תגובות, שאלות והערות.

במדור המכתבים, הבאנו מכתב הנוגע לסוגיה שעולה לסדר היום לא פעם, ובמיוחד בתקופה זו שבה הבחורים חוזרים ל'זמן' חדש ומלא בישיבות. במכתב, הרבי מדריך זוג הורים כיצד ליישב בין הרצונות וההשקפות החינוכיות שלהם, לבין בריאותו הנפשית והפיזית של הילד.

נסיים בהכרזת "ויעקב הלך לדרכו". אצל הרבי, גם ההכרזה הזו היא בעצם תביעה שדורשת מאתנו לבחון את עצמנו ו'להגביר את הקצב'. כך הרבי כותב להנהלת צעירי אגודת חב"ד באחת השנים על פעילות "מבצע לולב":

והאומנם זהו לפי דעת הנהלת צעירי אגודת חב"ד תוכן הציווי ד"ויעקב הלך לדרכו"? ו"בהליכה" בקצב כזה, מתי נגיע לעניינים אשר ההשגחה העליונה העמידה לרשותנו ודורשת מאתנו העבודה בהם?

חורף בריא ובשורות טובות.

נוהגים להכריז במוצאי שמחת תורה "ויעקב הלך לדרכו". יהודי צריך לדעת שבלכתו לדרכו הוא אינו הולך לבדו אלא עם כוח מהקדוש ברוך הוא, ולכן עליו ללכת בביטחון ומתוך שמחה, מבלי להתפעל מההתנגדויות. מהליכתו של יעקב לדרכו אנו למדים גם שעלינו לצאת למלחמת תנופה, לצאת ולקרב יהודים לקדוש ברוך הוא • **התוועדות עם הרבי**

04

בחמישה פסוקים מספרת התורה את סיפור בריאתו של האדם, בחיר הנבראים. שני פסוקים שלמים מתוכם מוקדשים לתזונת האדם ובעלי החיים. למה הנושא הזה חשוב כל כך לעצם שליחותו של האדם בעולם? בהתבוננות נוספת בתוכן הפסוקים נגלה שבזאת תלויה השאלה: האם נקבל את הכוח של הקדוש ברוך הוא לתקן את העולם, או שחלילה ניפול ונהיה נחותים אפילו מבעלי החיים? • **שיעור בלקוטי שיחות**

12

מה גובר - הדאגה לסביבה חינוכית איכותית עבור הילדים, או השמירה על בריאותם הנפשית והרגשית? האם זה בסדר לשלוח ילד למוסד חינוכי טוב שההורים רוצים בו, גם אם זה יגרם לילד לחצים ובעיות רגשיות? •

מכתב מבואר

13

"תודה לך על הספרים שאתה מדפיס. בזכותך אני לומד בהם" - כך אמר הרבי לזאב הורביץ, שמימן את ההדפסה וההפצה של כרכי "לקוטי שיחות" • **תמונה מספרת**

וארט חסידות - 14 • עת לדעת - 16 לוח
חב"ד - 19 • שניים מקרא ואחד תרגום -
20 • זמנים ושיעורי השבוע - 32

צעירי אגודת חב"ד
כל הלכ לכול אחד

צעירי אגודת חב"ד באה"ק ת"ו
י"ר: הרב יוסף יצחק הכהן אהרנוב
עורך: שלום בלוי

מו"ל: המרכז לעזרי שליחות, ת"ד 1122 כפר חב"ד

ISSN 7474-0793 • 6084000 • גיליון 1572

לתגובות, הערות וחומרים לפרסום: HitkashrutEdit@gmail.com

התמונות מפורסמות באדיבות חברת JEM ותודתנו נתונה להם

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד
לחיזוק ההתקשרות לכ"ק אדמו"ר רבי
מנחם מענדל בהרה"ק רלו" מליובאוויטש
צוקללה"ה נבג"מ ז"ע

לתת לקדוש ברוך הוא את המתנה הגדולה ביותר: לצאת ולקרב יהודים

(מהתוועדות שבת בראשית תשכ"ח – תורת מנחם, כרך נא, עמוד 201)

מספר חדרים, ואינו מסתפק בדירה כמו שהייתה לסבא שלו, דירה בת ארבע אמות על ארבע אמות [קטנה וצפופה]?

וכן בנוגע למזון - סבא שלו הסתפק ב"לחם צר ומים לחץ" ובשר אכלו רק בשבת, ואילו הוא זקוק לאכול בשר בכל יום!

וכן בנוגע לבגדים - איך זה שהוא צריך בגדים רבים, בזמן שסבא שלו לבש את אותו "סירטוק" שתפרו לחתונתו עד גיל מאה ועשרים? וכן כאשר היו תופרים עבור האישה את שמלת החתונה, היו שומרים את השמלה בארון ברזל עבור חתונת הבת והנכדה, כך שהסבתא והבת והנכדה לבשו אותה שמלה...

ובכן: קודם כל תתנהג כמו סבך בנוגע לענייני הגוף, ואז נחשוב אם הנך יכול להתנהג כמותו בנוגע לענייני הנשמה!

ולגופו של עניין, המצב מאז התקופה ההיא השתנה, ולכן נדרשת אותה "שיטה חדשה". בפרט כשמדובר אודות דורנו, שהוא דור יתום, והיתמות גדולה כל כך עד שיש צורך לעזור ליהודים שהם במצב של "תינוק שנשבה לבין הנכרים", שבוודאי צריך לעזור ולסייע להם.

על כן, יש לעסוק בעבודה של צדקה ברוחניות. ויש לעסוק בזה באופן של מלחמת תנופה, שבה בוחרים את הזמן הנכון שמוכנים לכך. ובאמת הרי מוכנים לכך תמיד, כיוון שהולכים בכוחם של רבותינו נשיאנו, ואז בוודאי שגם מנצחים ומביאים גם 'שלל' ונותנים אותו מתנה לקדוש ברוך הוא - והרי זוהי המתנה הגדולה ביותר עבור הקדוש ברוך הוא, שמקריבים יהודי.

ואין מה להתבייש בעבודה זו, שכן כאשר גורמים לכך שיהודי נוסף יניח תפילין וישמור כשרות ושבת - מביאים לאותו יהודי גאולה, ועל ידי זה מביאים גם את הגאולה הכללית. ובכך מסיימים את השליחות בהצלחה רבה, ומתוך שמחה וטוב לבב, על ידי עבודתו של כל אחד מישראל בחלקו בעולם.

נוהגים להכריז במוצאי שמחת תורה "ויעקב הלך לדרכו", שזה כולל את המשך הפסוק: "ויעגעו בו מלאכי אלוקים". ויש לדעת שאין זה סתם פסוק שמתאים לימים אלה, אלא יש בו הוראה עבורנו.

יהודי צריך לדעת שבלכתו לדרכו הוא אינו הולך לבדו, אלא "ויעגעו בו מלאכי אלוקים". ולכן יכול ללכת בביטחון ומתוך שמחה, מבלי להתפעל מהמתנגדים, כי הם יתבטלו ואף יהפכו להיות מסייעים בידו.

וכמו כן יש ללמוד מכל התכסיסים שעשה יעקב בהליכתו לדרכו, ובהם גם ההכנה למלחמה. והכוונה היא לא למלחמת מגן, אלא למלחמת תנופה.

מלחמת מגן היא מצב שבו יהודי יושב ומתחזק במקומו, ומתכוון לכך שאם יבוא האויב הוא ייצא להילחם בו. יהודי כזה פוחד לצאת ולהילחם, כדי שלא להחליש את עצמו. אך במלחמה כזו, היצר הרע הוא זה שבוחר את זמן המלחמה, ואילו המתגונן צריך להיות תמיד מוכן. וחסרון נוסף הוא שגם המנצח ניזוק, והנזק הוא באותן שעות שבהן צריך לעסוק בתורה ותפילה ובקיום המצוות.

אך כאשר יוצאים למלחמת תנופה, הוא זה שבוחר את הזמן המתאים ביותר עבורו לערוך את המלחמה. וכמו כן, הנזק הוא לא בשטח שלו, שנותר שלם, אלא בשטחו של האויב.

וזו הייתה שיטת רבותינו נשיאנו - לא להמתין עד שהזולת יבוא לבקש עזר וסיוע, אלא מיד כשרואים משהו שזקוק לעזר וסיוע צריך לעזור לו. ולכן הם שלחו שלוחים בכל קצווי תבל, שיצאו החוצה ויפיצו שם יהדות, תורה ומצוות.

על כך יש כאלו שטוענים שאין צורך להתעסק בקירוב הזולת, כיוון שזוהי "שיטה חדשה", שלא הייתה נהוגה פעם אצל סבותיהם. והמענה על זה הוא שיש לבחון האם אכן הם נוהגים כמנהג סבותיהם בכל תחומי החיים, כמו בנוגע למגורים, מזון ובגדים:

בנוגע לדירה - מדוע הוא זקוק לדירה בעלת

"פרו ורדו"

פרשת בראשית מספרת את סיפור בריאת העולם. שיאו של הסיפור הוא כמובן בריאתו של האדם הראשון. כך התורה מספרת את סיפור יצירתו של האדם, בפסוקים ספורים שמכילים סיפור עצום. כך אומרת התורה¹:

וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ בְּצֶלֶם אֱלֹהִים בָּרָא אֹתוֹ, זָכָר וּנְקֵבָה בָּרָא אֹתָם.

וַיִּבְרַךְ אֹתָם אֱלֹהִים, וַיֹּאמֶר לָהֶם אֱלֹהִים: פְּרוּ ורבו וּמְלֵאוּ אֶת הָאָרֶץ וּכְבֹּשֶׁהָ, וַרְדּוּ בְּדֶגְתַּי הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבְכָל חַיַּי הָרֹמֶשֶׂת עַל הָאָרֶץ.

יש לנו עוד הרבה מה לשמוע וללמוד על יצירת האדם וצעדי הראשונים בעולם. את זאת נקרא בתורה מאוחר יותר - נלמד על יצירתה של חווה, על גן העדן וגם על החטא הראשון.

אך כאן, בסיפור בריאת האדם, התורה מקדישה משפטים קצובים לתיאור בריאת האדם. כך שאפשר להבין לבד שכל מילה כאן חשובה, וכל פרט שמופיע כאן - משמעותי להבנת סיפורו של האדם הראשון, ובעצם, לסיפורה של האנושות. נקרא כיצד הרבי מסביר זאת:

הברכות "פרו ורבו [ומלאו את הארץ וכבשוה]", הן חלק ממעשה בראשית. הן מבהירות כיצד יש לבריאה המשך וקיום עד היום הזה: הנבראים נבראו באופן שהם יהיו פרים ורבים.

כך מובן גם מדוע הציווי "ורדו בדגת הים [ובעוף השמים ובכל חיה הרומשת על הארץ]" נכלל בעניינים של מעשה בראשית. כי הוא מתאר את מעמדו של האדם - ההיבדלות שלו מכל יתר הנבראים.

נזכור שוב: אנחנו קוראים כעת את הפרק הראשון בתורה, המספר את סיפור "מעשה בראשית" - בריאת העולם. התורה מתארת מה ברא השם בכל אחד מששת ימי הבריאה, ואין כאן מקום לסיפורים נוספים.

לכן, גם הפסוקים שהתורה מקדישה לתיאור בריאת האדם - הם בוודאי לא סיפורי המשך, אלא הם חלק מתשתית הסיפור על הולדתו של האדם. התורה בעצם מלמדת אותנו

1. בראשית, א, כז-כח.

א. ראה אברבנאל כאן. מו"נ ח"ג פי"ג. ועוד.

שיעור בלקוטי שיחור

לרדות או לרדת?

בחמישה פסוקים מספרת התורה את סיפור בריאתו של האדם, בחיר הנבראים. שני פסוקים שלמים מתוכם מוקדשים לתזונת האדם ובעלי החיים. למה הנושא הזה חשוב כל כך לעצם שליחותו של האדם בעולם?

בהתבוננות נוספת בתוכן הפסוקים נגלה שבזאת תלויה השאלה: האם נקבל את הכוח של הקדוש ברוך הוא לתקן את העולם, או שחלילה ניפול ונהיה נחותים אפילו מבעלי החיים?

השיחה המלאה - בלקוטי שיחות, חלק כ, שיחה שניה לפרשת בראשית

לקוטי שיחור
- א -
על פרשיות השבוע. חנים ומונחים
צוות העורכים:
הרב דויד אולידורט
הרב יוסף מרגליות
הרב ישראל אריה ליב רבינוביץ
ענייני אורסאהו
מליובאוויטש
ספר ראשון - כך ראשון
בראשית

כאן "מיהו האדם".

זה מתחיל בתכונה היסודית והמהותית ביותר של האדם, והיא שהוא נברא "בצלם אלוקים". האדם הוא לא עוד יצור שהתפתח אבולוציונית יותר מבעלי חיים אחרים. לאדם יש נשמה, לאדם ניתן ייעוד להגשים בעולם, האדם הוא הנברא היחיד שהקדוש ברוך הוא מדבר אליו ומעניק לו את כוח ההבחנה המוסרית והבחירה בין טוב לרע.

בהקשר הזה אנחנו צריכים לקרוא גם את הפסוק השני, בו אנחנו שומעים את המילים הראשונות שהשם אומר לאדם וחווה, מיד לאחר בריאתם. זוהי ברכה שתשפיע על כל מערכת היחסים ביניהם לבין שאר חלקי הבריאה.

בברכה האלוקית הראשונה שניתנה לאדם יש שני חלקים:

קודם כל, **"פָּרוּ וּרְבוּ"**. זוהי לא רק ברכה, אלא תכונה. השם בורא "זכר ונקבה", ומטביע בהם את היכולת המופלאה להתרבות, להביא צאצאים ולדאוג לדורות המשך. זוהי בוודאי הגדרה יסודית של בני האדם, וגם של בעלי החיים האחרים - כי זה מה שמאפשר את קיומו של המין האנושי ואת עולם החי בכלל, מאז ראשית הבריאה ועד ימינו.

החלק השני הוא **"וַיְרֹדוּ בְּדֶגְתַּי הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבְכָל חַיַּי הָרֶמֶשׂת עַל הָאָרֶץ"**. גם כאן, זה איננו פרט צדדי בצורת החיים של האדם. זוהי תכונה יסודית שהשם מעניק לו - מבין כל הנבראים, הוא זה שנבחר להיות במעמד עליון על כל השאר. האדם נועד להיות 'רודה', כלומר: שולט, בשאר יצורי העולם.

יש הרבה היבטים לשליטתו של האדם על בעלי החיים ועל העולם בכלל. האדם משתמש בכוחות הטבע ובכוחם של בעלי החיים להפקת תועלת - מיונות דואר, סוסים לרכיבה, חמורים לנשיאת משאות ועד כלבים לשמירה ותקיפה ועוד. בעלי החיים כמו קופים ועכברים משמשים גם למחקר מדעי שמסייע להמצאת תרופות, תכשירים וטיפולים. האדם גם מוצא את מזונו לא רק מהצומח אלא גם מהחי.

אפשר לראות עד כמה בעיני התורה, התכונה הזו כל כך מהותית בעיצובו של האדם. התורה מספרת לנו כיצד עוד לפני בריאתו של האדם, כך בדיוק הקדוש ברוך הוא מתאר את היצור החדש

שהוא עומד לברוא²: **"וַיֹּאמֶר אֱ-לֹהִים: נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כְּדִמוּתֵנוּ, וַיְרֹדוּ בְּדֶגְתַּי הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבַבְּהֵמָה וּבְכָל הָאָרֶץ וּבְכָל הָרֶמֶשׂ הָרֶמֶשׂ עַל הָאָרֶץ"**.

שוב אנחנו רואים את החיבור הזה בין יתרונו הסגולי של האדם כמי שנברא "בצלם", לבין עליונותו על כל העולם ובעלי החיים.

דווקא משום כך, נופתע לגלות במה עוסק המשך הסיפור על יצירתו של האדם - כפי שנראה מיד.

"לכם יהיה לאכלה"

שני פסוקים הקדישה התורה לתיאור יצירת האדם והברכה שהוא צויד בה עם בריאתו. ולא פחות משני פסוקים נוספים התורה מקדישה לנושא שולי לכאורה בסיפור האדם, והוא - התזונה שלו ושל בעלי החיים.

כך ממשיכה התורה³ ומספרת:

וַיֹּאמֶר אֱ-לֹהִים: הִנֵּה נָתַתִּי לָכֶם אֶת כָּל עֵשֶׂב יָרֹעַ יָרֹעַ אֲשֶׁר עַל פְּנֵי כָל הָאָרֶץ וְאֶת כָּל הָעֵץ אֲשֶׁר בּוֹ פֵרִי עֵץ יָרֹעַ יָרֹעַ, לָכֶם יִהְיֶה לְאֹכֶלָה. וְלִכָּל חַיַּי הָאָרֶץ וְלִכָּל עוֹף הַשָּׁמַיִם וְלִכָּל רֶמֶשׂ עַל הָאָרֶץ אֲשֶׁר בּוֹ נֶפֶשׁ חַיָּה אֶת כָּל יֶרֶק עֵשֶׂב לְאֹכֶלָה, וַיְהִי כֵן.

לנו כבר יש מזווה מלא בכל טוב, והתזונה שלנו עשירה ומגוונת. אנחנו יודעים שהגוף דורש תזונה מאוזנת ועשירה בחלבונים, שומנים, ויטמינים ומינרלים שונים. יש לנו בשר, דגים, פירות וירקות, דגנים וקטניות ומה לא. כיהודים, אנו זוכים גם לשמור על כללי כשרות המזון מתוך מודעות להשפעה הרוחנית, הנפשית והבריאותית של התזונה ודפוסי האכילה שלנו.

אבל מה אמור לעשות האדם הראשון, שזה עתה הגיע לעולם וצריך לקיים את עצמו?

מעבר לשאלה המעשית, מה כדאי וצריך לאכול בשביל להתקיים וכיצד לקיים אורח חיים בריא, יש כאן גם שאלה מוסרית.

האדם הראשון - שבשונה מכל שאר הנבראים ניחן בתבונה ובחוש מוסרי - עומד בפני דילמה

2. שם, כו.

3. שם, כט-ל.

כמו בעלי החיים

את התשובה נגלה ברש"י, שמפרש כך את הפסוק:

הַשּׁוּה לָהֶם בְּהֵמוֹת וְחַיִּים לְמַאֲכָל. וְלֹא הָרִשָּׁה לָאָדָם וְלֹאֲשֵׁתוֹ לְחַמִּית בְּרִיָּה וְלֵאכֹל בֶּשָׂר, אֲךָ כָּל יֶרֶק עֹשֶׂב יֵאָכְלוּ יְחַד כָּלֶם.

המסר נמצא כאן בין השורות, במה שהקדוש ברוך הוא לא הרשה לאדם לאכול.

נקרא תחילה את הדברים בלשונו של הרבי:

הפסוק בא לבטא ולהדגיש את ההשוואה של האדם והחיות בנוגע למזונם.

תחילה מספרת התורה אודות מעלת האדם על שאר הנבראים, שהוא נברא בצלם אלוקים ולפיכך הוא רודה ושולט על כל שאר הנבראים.

ובהמשך לזה מדגישה התורה ש"השווה להם בהמות וחיות למאכל":

בלי להתחשב בעליונותו על פני שאר הנבראים, הוא נברא שהקדוש ברוך הוא בראו באופן כזה, שבמאכל - שבזה תלוי קיומו של החי - הוא יהיה שווה לחית הארץ.

שזה מזכיר לאדם שהוא באותו סוג של "בהמות וחיות".

הגדרת האדם כ'רודה' ומושל בבריאה מציבה אותו בעמדת עליונות הטומנת בחובה סיכון. האדם אמנם נברא "בצלם אלוקים", אבל זה עצמו עלול לגרור אותו למחזות בלתי רצויים.

הבעיה הראשונה שעלולה לצוץ היא הגאווה. אדם שחושב על עצמו כ"הכי" - הכי נעלה, הכי מיוחד, הכי חכם והכי מפותח - עלול בהדרגה ליפול לתחושה של חשיבות עצמית מופרזת ומוגזמת.

הגאווה היא תכונה שלילית מזיקה והרסנית. קודם כל, היא פוגמת ברגש ההכנעה שצריך להיות לנו כלפי השם. יהודי עם האף למעלה, לא יכול לעמוד בתפילה כמו שעבד עומד לפני אדונו, הוא לא מציית בקבלת עול לכל הלכה בשולחן-ערוך, וכשייקלע לדילמה בין הצרכים והרצונות שלו לבין ההוראות של התורה - לא בטוח שהוא

לא פשוטה. הוא פוגש מולו עולם מלא בנבראים עם מערכת חיים משלהם. הוא רואה צמחים ובעלי חיים שגדלים, מתפתחים ומשגשגים. האם זה נכון ומוסרי לגדוע את המערכת האורגנית הזו בשביל שהוא יוכל לאכול ולהמשיך לחיות?

בהקשר זה בא הציווי של השם לאנשים הראשונים בעולם: "הִנֵּה נָתַתִּי לָכֶם אֶת כָּל עֵשֶׂב זֶרַע זֶרַע אֲשֶׁר עַל פְּנֵי כָל הָאָרֶץ וְאֶת כָּל הָעֵץ אֲשֶׁר בּוֹ פְּרִי עֵץ זֶרַע זֶרַע". במילים האלה, הקדוש ברוך הוא מאשר לאדם הראשון, ולכל בני האדם שיבואו אחריו, לגדוע חיים של צמח כדי לאכול. זה בסדר גמור לקטוף עגבנייה או תפוח כדי להזין את הגוף.

והשם ממשיך ואומר לאדם וחווה: לא רק לכם, אלא גם לכל שאר בעלי החיים - אני מתיר לאכול מזון מהצומח ללא הגבלה.

והשאלה נשאלת מיד:

לכאורה מדובר כאן רק בנוגע לכללות ענין הבריאה, ולא בנוגע לצרכי הנבראים? מה המקום בכלל להודיע בסיפור מעשה בראשית, מה מותר לאדם ולחיות לאכול?!

ומדוע מצווה הקדוש ברוך הוא את אדם ואשתו מה יהיה מאכלם של "חית הארץ ועוף השמים"?

ראשית, למה כל כך חשוב לדבר על הנחיות תזונה דווקא כאן? כמו שאמרנו קודם, בפסוקים האלה התורה מספרת לנו מיהו האדם, לא שום דבר מעבר. מה לאכול ומה לא לאכול - מה זה משנה לסיפור יצירת האדם?

ושנית, נניח שמסיבה כלשהי התזונה של האדם היא נושא קריטי ומהותי. מה ההיגיון לומר לאדם וחווה מה תהיה התזונה של בעלי החיים? וכי הם אחראים להאכיל את כל אוכלוסיית בעלי החיים בעולם? מה זה עניינם בכלל?!

4. בעצם אכילת מזון מהצומח או אפילו מהחי, בלי 'להרוג' אותם - לא הייתה בעיה. ראו ברש"י על הפסוק, ובאריכות בגוף השיחה.

- ב. וע"ד מ"ש רש"י (א, כז) גבי זכר ונקבה: כאן הודיענו כו' ולא פירש כו'. לקמן (ב, ח): פרטו של ראשון. ועד"ז שם, יט. ולהעיר מלשון הכתוב לקמן ב, טז: רצו גר' מכל עץ הגן אכל האכל.
- ג. ראה פרש"י פרשתנו ב, יח.
- ד. ראה אברבנאל כאן בשם רבינו נסים. ועוד.

יבחר בפתרון הנכון.

הגאווה עלולה גם להחריב את מערכות היחסים וההתנהלות הבין-אישית. גאוותנות מובילה ליהירות, זחיחות והתנשאות, וזה גורם הרסני לחיי המשפחה והחברה.

הבעיה הנוספת והחמורה יותר שעלולה להתעורר בעקבות העליונות שהאדם קיבל מהקדוש ברוך הוא, היא תקלה יסודית באמונה. היכולות והכוחות הגדולים שניתנו לאדם, עלולים 'לעלות לו לראש' ולטשטש את ההכרה בכך שהריבון היחיד הוא ריבונו של עולם.

לאורך ההיסטוריה, יכולת השליטה 'סנוורה' רבים והביאה אותם להתכחש לשליטתו המוחלטת של הקדוש ברוך הוא על העולם ועל כל האירועים שמתרחשים בו. הדוגמאות הבולטות והזכורות לנו הן של אותם "מושלים בכיפה", שליטי מעצמות העל והאימפריות העצומות כמו מצרים ובבל, שכוחם היה כמעט בלתי מוגבל עד שהם החשיבו את עצמם לאלילים. גם מההיסטוריה הקרובה אפשר לחשוב על דמויות שהאגו וההיבריס הובילו אותם לכפירה ובסוף לאבדון.

גם אצלנו זה עלול לקרות, בגרסה מעודנת. עצם היותנו בני אדם, בעלי תבונה ופוטנציאל עצום לעשות כמעט הכול - עלול לגרום לנו לשגות באשליה שהמושכות בידיים שלנו, ובמובן מסוים לשכוח שמי שמושך בחוטים נמצא למעלה.

לכן, מיד לאחר שהקדוש ברוך הוא בורא את האדם "בצלם", הוא משלים את התמונה ומאזן אותה - וזאת באמצעות נושא התזונה.

הקדוש ברוך הוא אומר לאדם וחווה: אמנם אתם נבראים ייחודיים, אבל "הנה נתתי לכם ולכל חית הארץ" את הרשות לאכול מזון מהצומח. למרות העליונות המובנית שלכם, דווקא בנושא הכי קריטי שבו תלוי עצם הקיום שלכם - אתם בדיוק כמו ההולכים על ארבע. תפריט המזון שלכם זהה לזה של החיות והעופות.⁵

ההגבלה הזו שהשם משית על בני האדם - אתם תאכלו מזון מהצומח כמו בעלי החיים, ואין לכם רשות להמית בעלי חיים ולאכול את בשרם - מזכירה לנו את מקומנו האמיתי ומחזירה אותנו לאיזון.

זהו משקל הנגד לכוחות השליטה העצומים שהקדוש ברוך הוא העניק לנו. נתאר לעצמנו מדען בכיר בחברה טכנולוגית בינלאומית שחווה ההעסקה שלו זהה לתנאי השכר של עובדי הניקיון בחברה. אפשר לדמיין מה עצם ההשוואה תעשה לתחושת החשיבות העצמית של המדען.

בסיכומי של דבר, כעת אנחנו מבינים מהו המסר החשוב שהתורה רוצה להעביר לנו בסיפור בריאתו של האדם.

מצד אחד, האדם הוא בחיר הנבראים, ולו ניתנה השליטה על שאר הנבראים ולמעשה על הבריאה כולה. זוהי תובנה מדהימה. קיבלנו את הכוח לשלוט בעולם כולו, כי במובן הכי עמוק אנחנו נבדלים מכל השאר. בעוד כולם נמצאים בצד הנבראים, אנחנו שותפים של הקדוש ברוך הוא, כביכול. יש לנו כאן משימה לבצע, ועלינו לקחת חלק בתיקון העולם.

אך מצד שני, הקדוש ברוך הוא מזכיר לנו באופן ברור מי אנחנו. באופן בסיסי, אנחנו מאותו סוג של אותו מכלול ענקי של "חי צומח דומם". אנחנו ובעלי החיים מאותה משפחה, גם אנחנו נבראים מוגבלים ונחותים אל מול האינסוף האלוהי.

מסופר על הצדיק הקדוש רבי ישראל מרוז'ין, מגדולי החסידות לפני כמאתיים שנה, שהגיע בעת מסעו לעיירה בה היו שתי אכסניות בבעלות יהודית.

בית אירוח אחד היה שייך לאדם שלא הקפיד על קיום המצוות, והאחר היה של יהודי שומר מצוות אך גאוותן.

הצדיק בחר להתארח באכסנייה הראשונה, ונימק: "על בעל אכסניה זו נאמר: 'הַשֵּׁכֶן אֶתָּם בְּתוֹךְ טְמֵאָתָם'. למרות החסרונות - השם שוכן שם. אולם על בעלי גאווה, כמו בעל האכסניה השני, נקבע בתלמוד: 'אין אני והוא יכולים לדור בכפיפה אחת'. השם אינו שוכן במעונו של הגאוותן".

זה הוא ששולט

הבה ונתקדם צעד אחד עמוק יותר.

ההשוואה בינינו לבין בעלי החיים לא נועדה רק להוות מנגנון של איזון שיבלום את הסכנות מתחושת העליונות האנושית. למעשה, היא מלמדת אותנו מהי עליונות באמת וכיצד נוכל

5. לפחות חלק מבעלי החיים הם טורפים ואוכלים גם מזון מהחי - אך די בעצם ההשוואה המודגשת ש"מממכה" את האדם בנושא מהותי כזה, כדי להזכיר שבסופו של דבר גם האדם הוא נברא מוגבל.

לממש אותה ולהשתמש בה בצורה נכונה.
נקרא תחילה את הדברים בלשוננו של הרבי:

האמור לעיל, שהאדם צריך לדעת ולחוש שלצד השלטון שניתן לו אין הוא יותר מאשר יצור נברא - אינו רק כדי למנוע גאוה ותוצאות בלתי רצויות העוללות לנבוע מהבנה בלתי נכונה של השלטון, אלא בעיקר כדי שיבין שבכך תלוי שלטונו.

בשעה שהאדם חושב שהמשמעות של "ורדו" היא שהוא הרודה, בכוחו ועוצם ידו - אז אין הוא יכול לשלוט כלל, כיוון שאז הוא שווה, נברא ככל הנבראים.

רק כאשר הוא זוכר את האמת, שהוא שווה לכל הנבראים, והכוח שלו לרדות בא אך ורק מהקדוש ברוך הוא - דווקא אז ביכולתו להיות שליט אמיתי.

אין זה שלטון שלו, אלא "השם אלוקים" הוא הנותן לך כוח לעשות חילה". ולכן זהו שלטון אמיתי, של הקדוש ברוך הוא, בורא האדם ומנהיגו.

במובן הרגיל והמקובל, שליטה היא תוצאה של עליונות. האדון שולט בעבד שלו, משום שבמאזן הכוחות ביניהם, האדון הוא החזק יותר. באופן דומה אפשר לחשוב על מעצמה ובנות חסות - מי שהכוח בידיו, הוא זה שיכתיב את רצונו. הכוח הוא זה שמעצב את היחסים.

זה בדיוק מה שהתורה רוצה להפריך. זה אולי מנוגד לאינטואיציה הבסיסית שלנו ולמחשבה האנושית המצויה - אבל בכל מה שקשור למערכת היחסים בין האדם לשאר חלקי הבריאה, זה עובד בדיוק הפוך. לא החוזקה מכתובה את השליטה, אלא דווקא השוויון והצניעות מאפשרים אותה.

מדוע?

כוח השליטה שקיבלנו הוא לא רגיל. כפי שכבר ראינו, עליונותו של האדם היא תוצאה ישירה מכך שהוא נברא "בצלם אלוקים". אי אפשר לנתק בין היותנו מייצגים של הקדוש ברוך הוא בעולם, לבין הכוח שניתן לנו להשתמש בעולם.

במילים אחרות: הכוח הוא לא שלנו. אנחנו

ה. עקב ח, יח.

אלה שמפעילים אותו, אבל רק כמייצגים של בעל הכוח האמיתי, הלא הוא ריבונו של עולם. האברבנאל מנסח זאת כך: "רצה הקדוש ברוך הוא שיִרְדָּה בעולם השפל, ויִרְאָה ממשלת אלוקים בארץ, ושהאדם קצין שוטר ומושל על פני האדמה מיד האלוקים".

כאשר אני לוקח חפץ דומם, צמח או בעל חיים, ומחליט עבורו כיצד הוא ישמש ויפיק תועלת לעולם, זוהי פעולת שליטה שבאופן מהותי שייכת לבורא העולם. מי שיצר את כל זה, הוא זה שיודע ויכול לקבוע כיצד כל נברא וכל פרט בעולם צריכים לתפקד לטובת ההתנהלות התקינה והפיתוח של העולם.

בפועל, הכוח הזה ניתן לנו בני האדם מאת השם - וזהו חידוש גדול. השם הועיד לנו תפקיד ייחודי בבריאה, והעניק לנו את הזכות והאחריות להשלים ולתקן את עצמנו, את הנבראים האחרים ואת העולם כולו. לצורך כך הוא נתן לנו את זכות השימוש בכוחו שלו, כוח השליטה.

כאשר אנחנו מבינים כך את מהות העליונות האנושית, אנחנו מסתכלים אחרת לחלוטין על כל הנושא. זו לא עליונות שקנינו בצדק או בזכות, וזה לא משהו שאנחנו יכולים להשיג או ליצור בעצמנו. זוהי תכונה ייחודית שהשם חנן אותנו בה - וכדי לזכות בה ולפעול כאן בשמו, אנחנו צריכים להתנהג בצורה שתתאים לכך.

לכן, מיד לאחר שהשם נותן לנו את כוח השליטה ("רְדָה"), הוא ממשיך ומבהיר מהי הדרך לזכות ולממש אותו: דווקא בהכרה בכך שאנו לא עליונים אלא שווים, שאנחנו נבראים בדיוק כמו כל השאר.

זהו פרדוקס השליטה:

אם נטעה לחשוב שכוח השליטה הוא 'שלנו' ובידינו, במו ידינו נדיח את עצמנו מהמקום שהוקצה לנו ונתפרק מהכוח שניתן לנו. ברגע שאנחנו מחשיבים את עצמנו ומייחסים את הכוח לכישרונות וליתרונות שלנו, אנחנו כבר לא מייצגים את הקדוש ברוך הוא אלא את עצמנו. ואז מתגלה שאנחנו בסך הכול אנשים קטנים, ולא יותר. ואיזה יתרון יש דווקא לאותו איש קטן על פני נבראים אחרים, שעשויים להיות חזקים וגדולים ממנו?

רק אם לא נעשה מעצמנו סיפור, ונתייחס לעצמנו כאל נבראים רגילים שרק קיבלו את הפריבילגיה והזכות מבורא העולם לתקן את

של הקדוש ברוך הוא בעולם, וכך גם יהיה היחס שהוא יקבל מהסביבה.

אך אם וכאשר האדם "לא זכה" - אין לו זכות, כי הוא לא זך, משום שהוא נפוח מחשיבות עצמית, לא רק שהוא מאבד את היתרון הגדול שלו אלא שהוא גם נופל עמוק למטה, עד כדי כך שמבחינה רוחנית הוא נחות אפילו מבעלי החיים.

התובנה החשובה שאנו לומדים כאן נושאת מסר לחיים, רחב הרבה מעבר למובן המצומצם של השליטה בסוס בחוות הסוסים.

בספר דברים מעביר לנו משה רבינו את המסר היסודי: "וְזָכַרְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ, כִּי הוּא הֵנָּתֵן לָךְ כָּח לַעֲשׂוֹת חֵיל". כאשר אנו מצליחים ו'עושים חיל', בחיי המשפחה, בעסקים ובכל תחום - אנו חשים תחושת ערך והערכה עצמית. הרגש הטבעי שלנו משדר: 'איזה כוח יש לי!'. אך האמת היא ש"כוח לעשות חיל" ניתן לנו רק מאת השם. ההצלחה היא לא באמת שלנו, אלא הכול נעשה בכוחו.

היהירות וייחוס ההצלחה לעצמנו לא רק חוטאים לאמת, אלא עלולים גם לפגוע בהצלחה ובהישגים שכבר השגנו. רגש החשיבות העצמית פוגם ביכולת שלנו לשמש 'צינור' לברכה של השם ולשפיע שזורם מלמעלה. רק הידיעה שהשם "הוא הֵנָתֵן לָךְ כָּח לַעֲשׂוֹת חֵיל", היא המאפשרת לברכה האלוקית לעבור דרכנו ולשרות בנו ובמעשה ידינו.

הצדיק רבי יעקב יוסף מפולנאה, מגדולי תלמידיו של הבעל שם טוב, אמר פעם משל:

מדוע כאשר המלך אינו חובש את כתר המלכות, תולה הוא את הכתר על מסמר? הלא הכתר הינו יקר מאד וסמל הממלכה. האם תליית הכתר על מסמר פשוט לא מהווה ביזוי של המלכות?!

הסיבה לכך פשוטה: אם יבחרו אדם ראוי ומכובד שיחבוש את הכתר על ראשו בשעה שהמלך מסירו, עלול לדמות אותו אדם בנפשו כי הוא המלך...

העולם - נוכל לייצג את כוחו של הקדוש ברוך הוא בעולם, ואז אכן תהיה לנו הרשות והיכולת להשתמש בו לטובה.

לרדות או לרדת?

הפרדוקס הזה נמצא בכפל המשמעות הלשונית של המילה "ורדו", כפי שכותב רש"י⁶:

וְיָרְדוּ בְּדֶנֶת הַיָּם - יֵשׁ בְּלִשָּׁן הַזֶּה לִשָּׁן יָרְדוּ וְלִשָּׁן יָרְדָה.
זָכָה - יֵרֶדָה בְּחַיִּית וּבְכַהֲמוֹת; לֹא זָכָה - נַעֲשֶׂה יָרִיד לַפְּנִיָּה וְהַחֲיָה מוֹשְׁלֵת בּוֹ.

את המילה "וְיָרְדוּ" ניתן לקרוא בשני מובנים הפוכים: במשמעות של **לרדות** (כלומר, לשלוט), ובמשמעות של **לרדת**.

זוהי הבנה מפתיעה: האדם עשוי להיות באחד משני המצבים - הוא יכול להיות עליון ושליט בעולם, אבל הוא עלול גם ליפול ולהיות אפילו נחות משאר הנבראים.

מה עושה את ההבדל? מה קובע מתי 'נרדה' ומתי 'נרד'?

מסביר הרבי:

"זכה" - מלשון זיכוך והתעדנות. בשעה שאדם פועל בעצמו להיות עדין יותר, 'פושט' את הגאווה והישות, והולך רק בכוחו של הקדוש ברוך הוא - אזי הוא "רודה בהם".

אך בשעה ש"לא זכה", שלא זיכך את עצמו דיו, וחש את הישות והמציאות האישית שלו, ומרגיש שהוא רודה ושולט בכוחו שלו - אזי "נעשה ירוד לפניו". לא רק שהוא בדרגה שווה לכל הנבראים, אלא יתרה מזו, הוא נחות מהם.

יש לנו כאן הבהרה חד משמעית:

כדי לזכות לכוח השליטה והעליונות בעולם, אנחנו צריכים להיות במצב של "זכה" - במשמעות של זכות, אך גם במשמעות של זיכוך ועידון. כאשר האדם מזוכך ומעודן, ולא נופל במלכודת הגאווה וגסות הרוח, הוא באמת זוכה להיות נציגו

6. שם, כו.

לכן ממשיך רש"י ואומר: "ולא הרשה לאדם ואשתו להמית בריה ולאכול בשר" - בכל מה שנוגע להמתת בריה ואכילה מבשרה, לקחו מהאדם את הכוח והרשות לרדות בחיות ובהמות.¹

[ו] כיוון שהיסוד לאיסור הוא כדי לשלול מהאדם את שלטונו על חית הארץ בעניין המזון, מובן שזה מתייחס דווקא למקרה של "להמית בריה ולאכול בשר" - כי אופן כזה של אכילת בשר מראה שהוא מושל ושולט על החיות, עד כדי כך שמותר לו להמיתן כדי לאכול מבשרן.

[ז] כאשר רש"י מבהיר שלבני נח הותר הבשר, מתעורר קושי: האיסור "להמית בריה ולאכול בשר" בא להבהיר לאדם שלא ישבח שהוא בסך הכול נברא, כנ"ל. וכי בני נח אינם צריכים הבהרה זו?

לכן רש"י מאריך בדבריו ומעתיק את הפסוק בו נאמר ההיתר, ומוסיף ומפרש את לשון הפסוק: "(כירק עשב) שהתירי לאדם הראשון".

כי בזה מדגיש רש"י, שהיתר אכילת הבשר לבני נח אינו משום שעבורם אין נוגעת ההגבלה בשלטון בעניין המזון, אלא שזהו היתר², הנובע מאותה סיבה בדיוק שהקדוש ברוך הוא התיר "ירק עשב - שהתירי לאדם הראשון" - כדי שהוא יחיה ויהיה בריא.

אם ננסה שוב לדמיין את אדם וחווה בעת בריאתם, סביר להניח שהרגש הטבעי שלהם היה תחושת עליונות טבעית על כל הבריאה. הרי הם הנבראים היחידים שניחנו בשכל ובכוח הדיבור והתקשורת.

אך כנגד זה, באמצעות הגבלות התזונה, השם מאותת להם שבסופו של דבר אין להם סיבה

דווקא המסמר הפשוט, שלא מתרגש מהמצאות הכתר עליו, ולא מתמלא ביומרות לא לו - עליו יונח הכתר.

הנמשל ברור: דווקא מי שחש את עצמו כמו מסמר, נטול מעלות, ויודע ש'הכתר' אינו שלו - זוכה שישירו בו הכוחות הנעלים של מלך מלכי המלכים.

בשר כמו ירק

מכל מה שלמדנו עד כאן, עולה תמונה ברורה: התזונה שלנו נועדה להזכיר לנו את עובדות הבסיס ולהחזיר אותנו לפרופורציה, שעם כל גדולתנו אנחנו בסך הכול נבראים כמו כולם.

כעת נשים לב לפרט מעניין: הקדוש ברוך הוא מתיר לאדם הראשון 'להמית' רק צמחים, אך לא לשלוח יד בחייהם של בעלי חיים כדי לאכול את בשרם. אם ניזכר במה שרש"י כותב, נראה זאת מפורשות: "הַשְׁוָה לָהֶם בְּהֵמוֹת וְחַיִּים לְמַאֲכָל. וְלֹא הִרְשָׁה לָאָדָם וְלָאִשְׁתּוֹ לְהִמִּית בְּרִיָּה וְלֶאֱכֹל בָּשָׂר, אֲךָ כָּל יִרְקַע עֵשֶׂב יֵאָכְלוּ יַחַד כָּלָם".

אלא שחולפת תקופה של כאלף ויש מאות שנים, והכול משתנה. המבול שוטף את העולם כעונש על התנהגותם הקלוקלת של בני האדם, ונח ומשפחתו שנותרו לפליטה מקבלים היתר חדש³: "כָּל רֶמֶשׂ אֲשֶׁר הוּא חַי לָכֶם יִהְיֶה לְאָכְלָהּ, כִּי־רֶקַע עֵשֶׂב נָתַתִּי לָכֶם אֶת כָּל". מעתה ואילך מותר לבני האדם להמית בעלי חיים לצורכי תזונה.

ורש"י מדגיש ואומר:

שְׁלֹא הִרְשִׁיתִי לָאָדָם הָרִאשׁוֹן בָּשָׂר אֲלָא יִרְקַע עֵשֶׂב, וְלָכֶם - כִּי־רֶקַע עֵשֶׂב שֶׁהִפְקַדְתִּי לָאָדָם הָרִאשׁוֹן, נָתַתִּי לָכֶם אֶת כָּל.

מה בעצם קרה כאן? אם האיסור להרוג בעלי חיים לאכילה נועד לשמור על האיזון שלנו ולבלום את הגאווה העצמית, למה האיסור הזה בוטל? ומדוע לאכול מזון מהחי בלי להמית את בעל החיים, הותר כבר לאדם הראשון?

נקרא את ההסבר בלשונו של הרבי:

נותר עדיין חוסר הבנה: הלא התורה בכל זאת אומרת "ורדו"!

1. עפ"י יומתק לשון רש"י "ולא הרשה כו" - בוא"ו המוסיף - כי תיבות אלו אינן הפירוש (והפירוט) של ההשוואה בין האדם וחיות למאכל (שכתב רש"י לפנ"ז), כ"א דבר נוסף (לתרץ ה"ורדו").

[משא"כ לפי המפרשים דמה ש"השווה להם בהמות וחיות למאכל" בא ללמד האיסור דאכילת בשר, הול"ל "השווה כו' למאכל שלא הרשה כו'"].

2. להעיר מרמב"ן: כאן: ונבועבר נח כו' נתן להם רשות לשחוט ולאכול כו' ועם כל זה לא נתן הרשות בנפש כו'.

3. ולהעיר מהשנוי בלשון רש"י כאן מפירושו בפ' נח - "שהפקרתי".

דווקא כאשר הוא יודע ש"השם אלוקיך הוא הנותן לך כוח לעשות חיל", וממילא אין הולך הוא עם ה"חכמה ותבונה" שלו, אלא, להבדיל, בחוכמתו של הקדוש ברוך הוא, התורה והשולחן-ערוך, ומתנהג בהתאם להוראות הקדוש ברוך הוא - אז הוא רודה, וניכר בגלוי ש"זהו מלכים אומניך [ושרותיהם מיניקותיך]".

בין בני האדם עצמם, יהודי הוא משהו מיוחד. מעצם היותו, יהודי הוא "חלק אלו-ה ממעל ממש". יש בקרבנו נשמה אלוקית, שנשלחה לחיות כאן בעולם כדי לממש את מטרותיה ולהגשים את רצון השם, שנקדש את העולם בשליחותו.

לצורך כך, הקדוש ברוך הוא נותן לשימושנו את העולם כולו. כמאמר חז"ל שהרבי ציטט אינספור פעמים: "הם לא נבראו אלא לשמשני, ואני לא נבראתי אלא לשמש את קוני". כל בני האדם וכל חלקי הבריאה אמורים לסייע לנו לעשות את רצון השם ולקיים את התורה והמצוות.

גם כאן, עלינו ללמוד שיעור חשוב ביותר.

אם אנחנו חפצים להשיג את אותה 'עליונות', שתגרום לסביבה שלנו לשתף פעולה ולסייע בידינו לעשות את המוטל עלינו; אם אנחנו רוצים שיעריכו אותנו ויכבדו אותנו וייתייחסו אלינו כמו מי שאכן יש בו נשמה אלוקית - זה תלוי דווקא בהכרה שהכול בכוחו של הקדוש ברוך הוא ולא בכוחנו שלנו.

אם חלילה נרים את האף למעלה ונחשוב שאנחנו מתקדמים, גם ברוחניות ובעבודת השם, בזכות עצמנו - תהיה לנו בעיה. במקום לרדות, אנחנו עלולים לרדת. לא רק שלא נזכה לסיוע מהעולם שסביבנו, אלא שחלילה נידרדר למקומות גרועים. במקום שאנחנו נשלט ונשפיע לטובה, נושפע לרעה מרוחות הרחוב.

מקור הכוח שלנו הוא רק הקדוש ברוך הוא. רק כאשר אנחנו שמים את עצמנו בצד, אנחנו מתחברים לצינורות השפע מלמעלה. רק כאשר אנחנו מבינים שאנו איננו הסיפור פה, ולכן מה שחשוב הוא לא השאיפות והאמביציות האישיות שלנו אלא אך ורק מה שהקדוש ברוך הוא רוצה מאתנו, וגם מקפידים ליישם זאת בשמירה על כל הלכה וכל הוראה של התורה - רק אז, מי שיביט בנו יראה יהודי אמיתי, שמגיע לו כבוד והערכה וצריך לסייע לו לבצע את שליחותו בעולם.

להחשיב את עצמם יותר מדי. הם נבראים, בדיוק כמו יתר הנבראים. הכוח ניתן להם, אך הוא לא שלהם.

אלא שכאן נכנסת בעיה נוספת לתמונה: לצורך קיום ובריאות הגוף, זקוק האדם גם לערכי מזון ממין החי. לכן הקדוש ברוך הוא לא אוסר על האדם לחלוטין אכילת מזון מן החי, אלא רק את ההתנהגות השתלטנית והרודנית כלפי בעלי החיים. השיא של התנהגות כזו הוא להרוג את בעלי החיים כדי לאכול אותם. זה הביטוי החזק ביותר לעליונות ושליטה.

כך, השם מצמצם את כוח השליטה של האדם, ונוטל ממנו את הרשות 'לרדות' בבעלי החיים לצרכי אכילה - אך גם מאפשר להם את מה שהם צריכים כדי להתקיים בצורה בריאה.

לאחר שחולף זמן רב ולאחר שהעולם כולו עבר שינוי מן היסוד, השם עובר לשלב השני בתוכנית. נח ובניו מקבלים את הרישיון גם להמית בעלי חיים כדי להזין את עצמם. אך כדי שלא תיווצר אותה טעות שבגללה מלכתחילה נאסרה הריגת בעלי החיים, השם מיד מבחיר מה עומד מאחורי ההיתר: **"כִּי־רַק עֶשֶׂב נִתְּנִי לָכֶם אֶת כָּל"**.

זה לא סתם. יש כאן בחירת מילים מדויקת, כמו בכל מקום בתורה. הקדוש ברוך הוא אומר לנח ובניו: **"כִּי־רַק עֶשֶׂב שֶׁהַפָּקָדִי לְאָדָם הָרֹאשׁוֹן, נִתְּנִי לָכֶם אֶת כָּל"**. שלא תטעו - אין כאן רישיון לעליונות ללא הגבלה. בדיוק כמו שהתרתי לאדם הראשון לאכול "רק עשב" רק כדי להתקיים ולהזין את הגוף, כך גם עכשיו - הסיבה שהתרתי לכם לאכול בשר היא רק כדי שתוכלו להזין את עצמכם ולהיות בריאים, אך עליכם עדיין להיזהר ולהישמר שלא להתגאות ולהתנשא בכוחכם.

נחות מול הגוי?

מה אנחנו לוקחים לחיים מכל זה? - מלמד אותנו הרבי:

אם האדם יסתמך על "כוחי ועוצם ידי", ויחוש את עצמו כבעל מעלות גדולות, שאלו המעלות שלו -

לא רק שהאומות לא ייתייחסו אליו בכבוד כמו למי שהוא רודה ושולט, אלא להיפך, עד שגם הוא יחוש את עצמו נחות ביחס אליהם, וביחס ל'גוי'שקייט' [- אורח החיים והתרבות הלא-יהודיים] בכלל.

להיזהר במיוחד על המצב הרגשי של הילדים

(אגרות קודש, כד, אגרת ט"מב)

אודות מקום המשך לימודו של בנו... כיון שישנו פסק דין תורתנו בזה, הרי אין מקום לספיקות. ומפורשת ההוראה: "לעולם ילמוד אדם במקום שלבו חפץ". וגדולה הפלגת חז"ל בהוראה האמורה [ההוראה הזו כל כך מוחלטת], עד שנפסק הדין להלכה למעשה... שאפילו אם האב מוחה בו [מתרה בילד], ואפילו אם המחאה מפני סכנת נפשות [מסיבות של סכנת חיים], בכל זאת ילמוד דוקא במקום שלבו חפץ.

פשוט ומובן גם כן, שכיון שזוהי הוראת תורתנו - תורת חיים, **בוודאי** שזוהי הבחירה ללמוד במקום שבו הוא רוצה הטובה, לא רק של התלמיד אלא גם של ההורים שלו, ופשוט גם כן, כיון שהמדובר בחפץ הלב, מובן ורואים במוחש שאין שייך בזה [אי אפשר] לגזור [להכריח] על התלמיד הבן שיחפוץ במקום אחר, כי "גזירה" שייכת למעשה בפועל אבל לא בנוגע לחפץ הלב והרגשו...

והנה פשיטא [מובן וברור] גם כן שלטובת כל המעוניינים בדבר הוא שיעשה כל האמור [המעבר של הבן למקום שבו הוא רוצה ללמוד] בדרכי נועם ומתוך קירוב הלבבות, שבכלל הרי גדול השלום וקירוב הלבבות, ובפרט [ב]בית כמו שלהם, המיוסד על התורה ומצוותיה אשר על התורה נאמר "דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום".

ובכגון דא [בדברים כאלה] יש לדרוש מההורים יותר מאשר מהבן, שהרי הורים הם מבוגרים יותר ויש להם נסיון רב יותר בדרכי החיים והיחסים שבבית וכו'.

ועוד וגם זה עיקר [עוד דבר חשוב לא פחות ואולי יותר שבגללו ההורים צריכים להתחשב עוד יותר בבן], שהבן נמצא בתקופת הבגרות [גיל ההתבגרות], זאת אומרת שעל פי טבע, העצבים שלו מתוחים יותר, ולא כל אדם זוכה שהמוח יהיה שליט על הלב [שהשיקולים ההגיוניים יגברו על הרגשות] להשקיט העצבים לגמרי וכו', וככל שמבוגר האדם יותר [כך] המוח שליט על הלב יותר.

פשוט [כמובן] שאין רצוני להפחיד חס ושלום, אבל מוכרחני להדגיש עוד הפעם שבכל הזמנים ועל אחת כמה וכמה בתקופתנו זו, צריך לשמור ולהזהר ביותר בכל שנוגע בניערווען [- עצבים, המצב הרגשי והנפשי של] הדור הצעיר, הבנים והבנות, [ואת זאת מבינים] בהתבונן לא עלינו ולא עליכם בנעשה בתוככי הנוער, בנוגע לבריאות כלל, ובקישור עם הנערווען בפרט. ולכן ההקדם בכל האמור, ישובח.

ובהדגשה עוד הפעם שזוהי הטובה של כל הפרטים ושל כל הצדדים, שהוא וכן זוגתו [אשתו] תחיה יעודדו את בנם שיחיה לנסיעתו למקום שלבו חפץ, ויעשו בזה כנ"ל בהקדם.

מה גובר –
הדאגה לסביבה
חינוכית איכותית
עבור הילדים,
או השמירה על
בריאותם הנפשית
והרגשית? האם זה
בסדר לשלוח ילד
למוסד חינוכי טוב
שההורים רוצים
בו, גם אם זה יגרום
לילד לחצים ובעיות
רגשיות? – במכתב
שלפנינו הרבי
מדריך זוג הורים
כיצד להתמודד עם
נער מתבגר שנשלח
ללמוד בישיבה
שלא רצה בה והם
כן רצו שהוא ילמד
בה, בגלל אכפתיות
חינוכית.

דיווח הורביץ על תרומה שהעביר בסך שמונה עשר אלף דולר להדפסת לקוטי שיחות, והרבי השיב: "זכות זה והקודמות תעמוד לו בכל הנ"ל,

ולבשורות טובות".

בפעם אחרת ביקש הורביץ ברכה לרפואה עבור אימו ושהעסקים שלו יתנהלו בהצלחה ובמנוחת הנפש, והרבי השיב: "זכות ההוצאה לאור דברי אלוקים חיים וכו' - תעמוד לו בכל הנ"ל".

באחת מחלוקות הדולרים לצדקה, הגיש הורביץ לרבי את הכרך החדש של לקוטי שיחות שהודפס באותה עת, ואמר לרבי: "אני מודה לרבי על הכל". הרבי הגיב ואמר: "יש לי ספריה שלמה של הספרים שהדפסת. אני לומד בהם בכל יום, ונזכר כך תמיד. תודה רבה לך על הספרים שנתת לי, כי בזכותך אני לומד בהם".

בחלוקת הדולרים שנראית כאן בתמונה, הרבי העניק להורביץ דולר ואמר שיזכיר אותו על הציון להתגשמות משאלות ליבו לטובה, "כולל גם כן שתדפיס עוד ספרים קדושים כאלו, ומתוך שמחה טוב לבב ופרנסה בהרחבה".

אחר כך נתן לו הרבי דולר נוסף, ואמר: "כפליים לתושייה לפרנסה כפשוטה, הרבה דולרים והרבה פסו"ס (פסו הוא שמו של המטבע בכמה מדינות בדרום אמריקה). אינני יודע מהו המטבע במדינה שלך [ברזיל]...".

הורביץ אמר לרבי שהמטבע בברזיל נקרא "קרוזירו" (כעבור כמה שנים, בעקבות משבר כלכלי ואינפלציה גבוהה מאד, הוחלף המטבע ב"ריאל" שמשמש בברזיל עד היום). הרבי התייחס לכך ואמר: "למילה קרוזירו יש גם משמעות של סיבוב (כמו "קרוז", שמשמעותו היא לשייט). המטבעות מסתובבות מסביב לעולם, וכך גם הספרים מסתובבים ממקום למקום בכל העולם".

"תודה לך על הספרים שאתה מדפיס. בזכותך אני לומד בהם"

תאריך: י"ט אלול תש"נ

בתמונה נראה מר זאב הורביץ, איש עסקים ברזילאי ממוצא ישראלי, מגיש לרבי את כרך יז בסדרת "לקוטי שיחות" שיצא מהדפוס, במהלך חלוקת דולרים לצדקה.

הורביץ הוא אחד התומכים הגדולים בהוצאה לאור והדפסה של ספרי הרבי, בהם במיוחד סדרת "לקוטי שיחות". במהלך השנים הוא תרם מיליוני דולרים לטובת העניין, ויש לו חלק גדול בהדפסה והפצה של מאות אלפי ספרים מתורתו של הרבי.

הורביץ נולד וגדל בארץ, ואחרי מלחמת ששת הימים נסע לברזיל כבחור צעיר והחליט להשתקע שם. הוא פתח חברת טקסטיל שהצליחה מאד והפכה לאחת החברות המובילות בתחום בברזיל. הקשר הראשוני שלו עם חב"ד ועם הרבי נוצר דרך הרב שמחה זייאנץ, שנשלח על ידי הרבי הרי"צ לברזיל עוד לפני מלחמת העולם השנייה.

הורביץ התייעץ עם הרבי בנושאים שקשורים לעסקיו, וכעבור כמה שנים החל לממן את עלויות ההדפסה של כרכי לקוטי שיחות. על פעילותו זו זכה לברכות והתייחסויות מיוחדות מהרבי.

באחת התקופות החלשות מבחינה עסקית, כתב הורביץ לרבי וביקש ברכה להצלחה. במכתב

פרשת בראשית

דבר תורה – עם הוראה

וַיְצַו ה' אֶל-לְהִים עַל הָאָדָם, מִכָּל עֵץ הָגֵן אָכַל תֹּאכַל. וּמִעֵץ הַדַּעַת טוֹב
וְרָע לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ, כִּי בְיוֹם אֲכָלְךָ מִמֶּנּוּ מוֹת תָּמוּת (בראשית, פ' ב, פסוקים טו-יז)

הפסוק "מכל עץ הגן אכל תאכל" רומז למוסר השכל שצריך להיות בלימוד ובאמירת דברי תורה:

"מכל עץ הגן אכל תאכל": "גן" הוא רמז לתורה, שיש בה חמישים ושלוש פרשיות (בגימטריה גן). ועל כך אומרת התורה: כאשר אתה משמיע דברי תורה ברבים, עליך לדאוג שיהיה בהם "עץ" - כלומר, שתהיה בהם הוראה מעשית עם עצה והדרכה בעבודת ה'.

ומצד שני, "מעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו": אם מישהו אומר דבר תורה שיש בו רק שכל, בלי שיוצאת מהם הוראה בעבודת ה', לא כדאי לקבל אותם.

(הבעל שם טוב - כתר שם טוב, סימן שיט)

הקלקול מתוקן

וַתִּפְקְחֵנּוּ עֵינֵי שְׂעִיָּהוּ וַיֵּדַע כִּי עִירְמָם הֵם, וַיִּתְּפֹרוּ עָלָהּ תֹאנָה וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם
חֲגִרָת (פ' ב, פסוק י)

אֵיךְ שֶׁאָכַל מִמֶּנּוּ אָדָם הִרְאִשׁוּ... תֹאנָה הִיָּה. שְׂבִדְבֵר שֶׁקֶלְקֵלוֹ, בּוֹ נִתְקַנָּה.
שְׁנַאֲמִר: "וַיִּתְּפֹרוּ עָלָהּ תֹאנָה" (גמרא, מסכת ברכות, דף מ, עמוד א)

כאשר אדם הראשון עשה תשובה על חטא עץ הדעת, הוא הפך את חושך החטא לאור ואת הרע לטוב. זאת משום שכוח התשובה גדול כל כך, עד שהזדונות הופכות לזכויות. לכן אותו עץ תאנה שבו חטא האדם, ממנו עצמו נעשה לו לבוש. זו משמעות האמירה "בדבר שקלקלו, בו נתקנו": הקלקול עצמו מתוקן ונהפך לטוב.

(הרבי הצמח צדק - דרך אמונה, עמוד סז)

פרשת נח

אֵלֶּה תְּלִלֹת נֹחַ נֹחַ אִישׁ צִדִּיק תָּמִים הָיָה בְּדִרְתּוֹ, אֵת הָאֱלֹהִים הִתְהַלָּךְ נֹחַ (פ' י, פסוק ט)

בְּדִרְתּוֹ – יֵשׁ מְרֻבְּתֵינוּ דוֹרָשִׁים אוֹתוֹ לִשְׂבַח, כָּל שֶׁכֵּן אֱלֹהֵי כְּדוֹר צִדִּיקִים
הָיָה צִדִּיק וְיֹתֵר; וַיֵּשׁ שְׂדוּרָשִׁים אוֹתוֹ לְגַנָּא, לְפִי דוֹרוֹ הָיָה צִדִּיק וְאֵלֹהֵי
כְּדוֹרוֹ שֶׁל אַבְרָהָם לֹא הָיָה נֹחֲשֵׁב לְכָלֶם (רש"י)

נח לא היה בדורו של אברהם?

כיצד אפשר לומר על נח "אילו היה בדורו של אברהם"? הרי כשנח סיים את חייו, אברהם אבינו כבר היה בן חמישים ושמונה! האבן עזרא אף מציין זאת בסימן קליט: "אברהם אבינו בן נ"ח כאשר מת נח".

ההסבר הוא: עד יציאת אברהם מחרן, בהיותו בן שבעים וחמש, הוא לא היה ידוע בעולם כצדיק. נח, לעומת זאת, הוכר בעולם כ"איש צדיק". לכן אי אפשר לומר שביחס לאברהם באותה תקופה הוא "לא היה נחשב לכלום". אך אילו היינו משווים את צדקותו של

ווארט חסידות

רעיונות קצרים מתורת
החסידות על פרשת
השבוע - רעיון אחד
לכל יום

כתגם חסידי
מביא לצלילות
הדעת ו"מנקה"
את הלב.

הנהגה טובה
חסידית מאירה
את הבית.

ניגון חסידי
מחזק את התקוה
והבטחון, מביא
שמחה ומעמיד
את הבית ואת
בני הבית בקרן
אורה.

(היום יום כ"ב תמוז)
בשם הרבי הרש"ב נ"ע)

נח לתקופה שבה אברהם כבר התפרסם בעולם כצדיק, הוא "לא היה נחשב לכלום".

(הרבי - שיחת מוצאי שבת פרשת נח תש"מ)

כולם צריכים, כולם יכולים

מי שהוא בבחינת צדיק, עלול לטעון שלאדם כמוהו כלל אין צורך בעשיית 'תיבה' - מרחב סגור ומוגן - כדי להישמר משטף המים של טרדות העולם הזה. לאדם כזה מכוונת ההוראה מהפירוש הראשון של רש"י: גם נח היה צדיק, ובכל זאת הוא הצטווה להיכנס לתיבה.

מצד שני, אדם רגיל עלול לשאול: כיצד אוכל להינצל ממי המבול של העולם ולא להיות מושפע מהרוחות המנשבות בחוץ? גם אם אכנס ל'תיבה', האם אוכל בכלל להידמות לנוח? הרי נח איש צדיק תמים היה, ולכן בסופו של דבר הוא הצליח לשרוד את המבול. וכי אוכל להידמות לנוח, שהיה צדיק ותמים? על כך באה ההוראה מהפירוש השני של רש"י: נח היה צדיק רק יחסית לבני דורו הרשעים. נח לא היה צדיק יוצא דופן בעל דרגה גבוהה, וממנו אנחנו לומדים דווקא שכל אחד יכול להינצל מהמבול.

(הרבי - לקוטי שיחות, כרך ה, עמוד 280)

מילים מאירות

צוהר תעשה לתיבה ואל אמה תכלנה מלמעלה ופתח התבה בצדה תשים, תחתים שנים ושלשים תעשה (פרק ו, פסוק טז)

"תיבה" היא גם מילה. התורה אומרת לנו: "צוהר תעשה לתיבה" - כלומר, כל אחד צריך להשתדל שאותיות התורה והתפילה יהיו מוארות ומאירות, וזאת על ידי שמבטאים אותן מתוך רגש פנימי שנוצר בעקבות התבוננות בתוכן התורה והתפילה.

(הבעל שם טוב - כתור שם טוב, הוספות, סימן ז)

טרדות מלמטה ומלמעלה

בשנת שיש מאות שנה לחיי נח בחדש השני בשבעה עשר יום לחדש, ביום הזה נבקעו כל מעיינות תהום רבה וארבת השמים נפתחו (פרק ז, פסוק יא)

שני סוגי טרדות מונעים מהאדם לעבוד את ה' כראוי: "מעיינות תהום רבה" - טרדות הבאות מדברים פחותים וגשמיים, כמו דאגות הפרנסה; ו"ארובות השמים" - טרדות הנובעות מעניינים נעלים ורוחניים, כמו הטרדות של עסקנות ציבורית ועשייה חינוכית.

העצה לשני סוגי הטרדה היא, כמו שאומר ה' לנוח: "בוא אל התיבה" כדי להגן על עצמו מפני מי המבול. וברוחניות, משמעות הדברים היא להיכנס אל תוך התיבות, המילים והאותיות של התורה והתפילה.

(הרבי - לקוטי שיחות, כרך א, עמוד 5)

לתת ליהודים מזון רוחני - גם במהיר אישי

וימח את כל היקום אשר על פני הארמה מאדם עד בהמה עד רמש ועד עוף השמים וימחו מן הארץ, וישאר אך נח ואשר אתו בתבה (פרק ז, פסוק כג)

גונח וכהה דם מטררר הבהמות והחיות. ויש אימרים שאחר מזונות לארי והכישו (ריש"י)

נח היה "איש צדיק", ואף על פי כן לא חס על כבודו וטרח בפרנסת כל ברואי העולם, כולל הבהמות והחיות. ואף שהדבר הסב לו סבל אישי, כאשר האריה הכיש אותו והוא גנח וכהה דם, הוא המשיך להתמסר לאחריותו כלפיהם.

מכאן ההוראה לכל אדם. גם מי שהוא "צדיק תמים", מוכרח לעסוק ב"פרנסת" יהודים במזון רוחני. וזה כולל גם יהודים שבעינינו דומים ל'חיות' או 'בהמות', במובן הרוחני. ואף אם הדבר עשוי לגרום לו לסבל אישי, עליו לדבוק בעבודה קדושה זו.

(הרבי - לקוטי שיחות, כרך ה, עמוד 53)

כ"ג תשרי

תרנ"ט

כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב אמר בפעם הראשונה את המאמר הידוע "החלצו - תרנ"ט". לאחר מכן חזר עליו שוב בש"פ נח.

תרנ"ט

הכרזת כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב על דבר שם הישיבה - "תומכי תמימים". בשעה הרביעית אחר חצות הלילה, אחרי ההקפות, אמר: הישיבה שמה "תומכי תמימים" והתלמידים הלומדים ומתנהגים ברוחה שמם "תמימים".

תרס"א

כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב בשמחת תורה אמר את השיחה המפורסמת בשם "כל היוצא למלחמת בית דוד גט כריתות כותב לאשתו", שהיוותה מעין כריתת ברית עם תלמידי התמימים, שיהיו מוכנים למסור ולהפקיר את הכל למען קיום התורה והמצוות והפצתם.

תרפ"ז

כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ מכריז על תקנת אמירת תהלים בכל יום כפי שנחלק לימי החודש.

תרפ"ח

בעת ההתוועדות של כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ התקיימה הפרידה הרשמית שלו מאנ"ש בברית-המועצות. מאות רבות של חסידים הצטופפו בכדי להיפרד מהרבי.

תרפ"ט

כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ מכריז שנסתיימו כל ה'בירורים' ולא נותר אלא "לצחצח את הכפתורים".

תרצ"א

כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ גילה דבר שהוגדר על ידו כ"סוד" - שבשנה זו נדרש במיוחד שינון בעל פה של י"ב פרקים הראשונים של התניא עם ההקדמה "אליכם אישים אקרא", ולחזור עליהם בכל מקום שאפשר בדיבור ובמחשבה.

תש"א

כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ יצא בקריאה להקים ארגון שיקרא "איגוד תלמידי הישיבות" ("את"ה"), שמטרתו לממש את דרישת רבותינו נשיאינו אל תלמידי התמימים להיות "נרות להאיר" - להשפיע ולדאוג אף על הסובבים אותו.

אחת עשרה שנים לאחר מכן, ביו"ד שבט תשי"ב, הקים הרבי את האיגון למעשה.

תש"ב

כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ מכריז על כתיבת ספר תורה לקבלת פני משיח צדקנו. כתיבת ספר התורה היתה אמורה להתחיל ביום כ' מר חשוון תש"ב, יום הולדת כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב, אך מסיבות שונות נדחתה התחלת הכתיבה עד ליום ב' אייר תש"ב, יום הולדת כ"ק אדמו"ר מהר"ש.

תשי"ב

אירוע יוצא דופן קרה הלילה: ההקפות ב-770 כבר הסתיימו והרבי נכנס לחדרו הקדוש, והנה, כשעה לאחר חצות הלילה נכנס הרבי שוב לבית המדרש והורה להכריז: "כעת נעשה שוב הקפות".

תשט"ז

כ"ק אדמו"ר לימד את הניגון "דרכך אלוקיני", ואמר: הרבי מוהרש"ב אמר פעם שבשמחת תורה אפשר לומר דברים כאלו שבמשך השנה נזהרים מלאומרם, כמו "ראה עמידתנו דלים ורקים", כי מצד גודל השמחה, אין זה מזיק. והוסיף הרבי, שיש בכך אפילו תועלת, כי על ידי שמזכירים זאת יתעוררו בעשיית תשובה ומתוך שמחה.

תשי"ז

כ"ק אדמו"ר לימד את הניגון "כי אנו עמך" [ניגון ראשון. ניגון שני על מילים אלו לימד הרבי בשמחת תורה תשכ"ד]. הניגון מבטא מצד אחד בקשה ותחינה, ומאידך דרישה ותביעה לעשות חשבון נפש.

תשה"י

כ"ק אדמו"ר לימד את הניגון "צמאה לך נפשי" (הניגון השני. הניגון הראשון על מילים אלו לימד הרבי בשבת מברכים אייר תשי"ד).

עת לדעת

אירועים בדברי ימי חסידות חב"ד על-פי לוח השנה

מבוסס על הספר 'עת לדעת',
מאת השליח הרב אברהם שמואל בוקיעט ע"ה
מוקדש לעילוי נשמתו

תשכ"ג

כ"ק אדמו"ר לימד את הניגון "סטאו יא פיטו", ואמר: חסידים באוקראינה למדו מניגון זה, כיצד לעבוד את ה' כאשר נמצאים בעולם הזה הגשמי: לפעמים שתיין יין, הרומזת על לימוד התורה באופן רגיל ונורמלי, לא מועילה להתגבר על היצר הרע. במקרים אלו נדרשים ליין שמשכר, היינו, לימוד מעמיק והתבוננות בענייני חסידות זמן רב.

תשכ"ד

כ"ק אדמו"ר לפנות בוקר לימד הפעם שני ניגונים חדשים ואמר: "אינני יודע אם בשנה הבאה אלמד ניגון, לכן אלמד עוד ניגון השנה".

בשנה הבאה בו' תשרי תשכ"ה נפטרה אימו הרבנית חנה, ואכן פסק הסדר של לימוד הניגונים על ידי הרבי.

א. הרבי לימד את הניגון "כי אנו עמך" (ניגון שני. ניגון ראשון על מילים אלו בשמחת תורה תשי"ז).

ב. הרבי לימד את הניגון "הוא אלוקינו", שהיה מושר על ידי בעל התפילה אצל אדמו"ר מוהרש"ב.

תשל"א

כ"ק אדמו"ר בחר נציגים מכל מדינות העולם, שהם יהיו הבעלי-בית על שבעים אומות העולם! הרבי אמר שיערכו הצבעה, שיוחלט בה על ידי כולם פה אחד: שכל ענייני העולם, יהיו על פי תורת אמת, ושיהפכו את החלטות האו"ם לטובה. הרבי הורה לומר לחיים ולגן ניגון שמח.

תשל"ד

המנגינה שלימד כ"ק אדמו"ר בשמחת תורה על המילים "האדרת והאמונה", היא ה"מארסלייז" - ההמנון הלאומי של מדינת צרפת. הרבי הסביר שהשימוש בניגון זה ל"האדרת והאמונה" - מבטא את המהפכה הגדולה שנהייתה במדינה כהכנה לגאולה העתידה.

ניגון זה מושר בתוספת המילים: הוי, מארקו הטיפש, מה אתה עושה ביריד? אתה לא קונה ולא מוכר, רק גורם למריבות...

והנמשל: אומרים ליצר הרע (הנקרא 'מלך זקן וכסיל'), כי בכל ירידתו לעולם הזה - "ליריד", הוא לא פועל כלום, לא קונה ולא מוכר, רק עושה מחלוקת בין ישראל לאבינו שבשמיים.

תשי"ט

כ"ק אדמו"ר לימד את הניגון "שאמיל".

ניגון שמתאר את יסורי הנפש של 'שאמיל' ממנהיגי השבטים הקאוקאזים כאשר נלקח בשבי הרוסי, ואת תקוותו כי עוד ישוב להרים.

זהו בעצם סיפור נשמתו של כל יהודי: קודם ירידתה לגוף היתה הנשמה חצובה מתחת כיסא הכבוד, וכעת בירידתה למטה כואבת היא את מצבה העגום. אך לבסוף שבה וחוזרת התקווה, כי למרות כל הקשיים, היא תקיים את רצונו יתברך כאן בעולם, ותגיע למקומות נעלים עוד יותר מהיותה קודם ירידתה.

תשכ"א

כ"ק אדמו"ר לימד את הניגון "אתה בחרתנו", ואמר: ניגון זה מכיל שתי בבות: הבית הראשון, הוא כפי שהצדיקים מנגנים אותו - כל בבא פעם אחת, כי עבודתם היא בבחינת "אור ישר". והבית השני, הוא כפי שמנגנים הבעלי תשובה, שעבודתם בבחינת "אור חוזר", שלכן חוזרים וכופלים אותו כמה פעמים, מתוך עקשנות.

תשכ"ב

כ"ק אדמו"ר לימד את הניגון "אנעים זמירות", ואמר: בעיירה אחת נהגו להשכים למוחרת יום הכיפורים מוקדם מהרגיל. כשנכנסו לבית הכנסת, מצאו יהודי עומד עם רגל אחת בקרקע ורגל אחת על הספסל, והטלית והקיסטל של יום כיפור מקיפים אותו ומנגן את הניגון "אנעים זמירות". היהודי שהיה שקוע בניגון לא שם לב לאנשים שהקיפוהו ולכל המתרחש סביבו.

המנורה הטהורה, אבות העולם מוסדי ארץ ברוכה אזכה לראות כי כל אחד ואחד מאנ"ש הוא וביתו ישימו דעתם וליבם להוסיף אומץ בחוט המקשרנו.

תרכ"ח

כ"ק אדמו"ר עוזב את בית הוריו בדנייפרופטרובסק (יקטרינוסלב) ויוצא מבריה"מ. זו היתה הפעם האחרונה שראה את אביו הרלו"צ נ"ע בחיים חיותו בעלמא דין -

את אימו הרבנית חנה ראה שוב לאחר כעשרים שנה כשנפגשו בפאריז בשנת תש"ז.

תש"ב

זקנתו של כ"ק אדמו"ר, הרבנית רחל ינובסקי, אימה של הרבנית חנה, נהרגה על קידוש השם יחד עם חמשת אלפים יהודי העיר.

היא הייתה בתו של הרה"ח ר' יצחק פושניץ רבה של דוברינקה ואשתו של הרה"ג ר' מאיר שלמה.

הרבי קבע את היום הזה גם כיום היארצייט לאחיו הרה"ח ר' דובער שנהרג על קידוש השם בשנת תש"ב, ויום פטירתו לא נודע.

הרבי אמר קדיש ביום זה.

כ"ה תשרי

תקס"א

ביום זה בא כ"ק אדמו"ר הזקן לפעטערבורג בעת המאסר השני.

תק"ע

יום הסתלקות הרה"ק ר' לוי יצחק מברדיטשוב, ומנוחתו כבוד בברדיטשוב. שם משפחתו היה 'דערבארמדיגער'.

כשביקר כ"ק אדמו"ר הזקן באוקראינה בשנת תק"ע, בא קודם חג הפסח לברדיטשוב לנחם את בני ביתו של הרה"ק, והיה על מקום מנוחת קדשו, והיה שם בביתו בחג הפסח.

הבעל שם טוב אמר עליו: "באה לעולם נשמה שתמליץ טוב עבור אחינו בני ישראל".

מסופר שכאשר הגישו לכ"ק אדמו"ר הזקן מים לרחוץ את ידיו לאחר שהשתטח על ציון הרה"ק בבארדיטשוב, לא קיבל ואמר: קברי צדיקים אינם מטמאים!

היום שבו נאסר כ"ק אדמו"ר הזקן בפעם הראשונה ונלקח מליאזנא למאסרו בפטרבורג.

השר ציווה להכניס את רבינו הזקן למרכבה שחורה שהיתה מיוחדת להובלת מורדים במלכות, ובשמירה מעולה של שוטרים מזוינים.

מאסרו של רבינו הזקן, היה צריך להיות הרבה שנים לפני זה, אלא כאשר נודע הדבר לרבי זושא מאניפאלי אמר: זושא אינו רוצה, ועיכב את הדבר עד שנת תקנ"ט.

מצאו פתק שהשאיר כ"ק אדמו"ר הזקן בחדרו טרם המאסר, וכתוב עליו: "שרים רדפוני חינום ומדברך פחד ליב" [תהלים קיט, קסא].

תקס"א

כ"ק אדמו"ר הזקן נוסע למאסרו השני בפטרבורג.

לאחר שחרורו של רבנו הזקן ממאסרו הראשון (י"ט כסלו תקנ"ט), המשיכו המתנגדים במלחמתם כנגד החסידים. אחת מדרכי פעולתם היתה הלשנה על רבינו יזהקן. הפעם לא היתה ההלשנה על רבינו הזקן באופן אישי (מרידה במלכות), אלא על כל תורת החסידות. הם טענו שתורת החסידות מהווה סתירה ל'מלכותא דארעא'.

בשונה מהמאסר הראשון, בו נלקח רבינו הזקן בעגלה שחורה וחיילים שלופי חרב שליוו את העגלה, הרי במאסר השני נסע רבינו הזקן במרכבה מרווחת בדרך כבוד, ונתנו לשני מלווים ללוותו. גם המאסר היה הפעם קל יותר, הוא הוחזק בבנין ה"טאיינע סאווייעט" (=המועצה החשאית), ולא כבמאסר הקודם שהוחזק במבצר הפטרופולסקי.

תרכ"ח

כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ עזב את רוסיה עם כל בני משפחתו והתיישב בעיר ריגא שבלטביא, על פי הזמנת הקהילה היהודית.

אל הרבי נילוו שישה חסידים, וכן רהיטי הבית וכל הספרים שבספרייתו, שמילאו ארבעה קרונות.

בהיותו ברכבת, בעת עזיבת בריה"מ, כתב הרבי מכתב נרגש לאנ"ש ברוסיה. בין היתר כתב:

...תקוותי תאמצני והיא נחמתי אשר ריחוק המקום לא יפריד ח"ו וח"ו בינינו. ובאור זכות

יום שישי

כג תשרי – אסרו חג

ערב שבת פרשת בראשית

היום מרבים באכילה ושתייה מעט יותר מהרגיל.¹

שבת קודש פרשת בראשית

כד תשרי

שבת מברכים חודש מרחשוון

תהלים

בבוקר לפני התפילה אומרים את כל התהלים בציבור.² נוהגים לומר את התהלים לבושים בחליפה וכובע וחגורים באבנט.³

אחרי אמירת כל התהלים, מי שאין לו הורים יאמר קדיש יתום. ואם יש חיוב (ארציט או מישהו בשנת אבל), יאמר קדיש יתום אחרי אמירת כל ספר בתהלים (לאחר אמירת ה"הי רצון").⁴

אחרי אמירת התהלים לומדים בציבור במשך כשעה מאמר חסידות שיהיה מובן לכולם, ואחר כך מתפללים.⁵

ברכת החודש

לידיעת הציבור, לפני ברכת החודש מכריזים את מועד מולד הירח:⁶ ביום שישי, בשעה 16:05 וארבעה עשר חלקים.

החזן בברכת החודש (זה לא מוכרח להיות החזן של שחרית או של מוסף) אומר את הברכה בעמידה,⁷ וגם הציבור עומד.⁸

החזן לוקח את ספר התורה ומחזיק אותו בידו

באמירת ברכת החודש.⁹

בברכת החודש אומרים: "ראש חודש מרחשוון ביום השישי וביום השבת קודש, הבא עלינו לטובה".

אחרי שמסיימים את ברכת החודש, החזן מוסר את ספר התורה לאדם אחר שיחזיק אותו בשיבה, והציבור רשאי לשבת.

לא אומרים "אב הרחמים"¹⁰.

אחרי "אשרי" החזן שוב לוקח את ספר התורה וקורא "הללו".

אחרי התפילה עורכים התוועדות בבית הכנסת,¹¹ ובשבת בראשית נהגו החסידים להתוועד עוד יותר מהרגיל.¹² יש לוודא שאחרי ההתוועדות אוכלים סעודת שבת בבית וממשיכים את ההתוועדות עם בני הבית.¹³ כדאי שגם הנשים והבנות יערכו התוועדות.¹⁴

בתפילת מנחה לא אומרים "צדקתך".

במוצאי שבת מכריזים: "ויעקב הלך לדרכו".¹⁵

יום המישי

כט תשרי

ערב ראש חודש מרחשוון

בערב ראש חודש יש להוסיף בלימוד תורה, בתפילה ובנתינת צדקה,¹⁶ וכן מחלקים לצדקה את מה שהצטבר בקופות הצדקה במהלך החודש.¹⁷

בתפילת מנחה לא אומרים תחנון.¹⁸

ליל ראש חודש

9. קצות השלח סי' פג בבדה"ש ס"ק י, משערי אפרים שם ס"ו. ראה משנה-ברורה סי' קמו בשער-הציון ס"ק יח.

10. סידור אדה"ז.

11. היום-יום, ל' בניסן.

12. ספר השיחות תש"ה עמ' 64.

13. אג"ק כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו כרך י עמ' ג.

14. ספר המנהגים עמ' 30. לקוטי-שיחות, כרך טז, עמ' 523. אג"ק כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו כרך י עמ' ג.

15. לקוטי שיחות חלק כ עמ' 269.

16. התוועדות תשמ"ו ח"ג ס"ע 593.

17. ספר-המנהגים עמ' 77.

18. סידור אדה"ז, לפני "למנצח... יענך".

1. לוח כולל-חב"ד.

2. אג"ק אדמו"ר מהור"צ ח"ג עמ' תל.

3. כך נהג הרבי וכל הציבור עימו.

4. אג"ק של הרבי כרך י עמ' דש. ס' המנהגים עמ' 30 ועמ' 55.

5. אג"ק ח"ד עמ' תכג, קובץ מכתבים שבסו"ס תהלים 'אהל יוסף יצחק' עמ' 192, 'לוח היום-יום' כו כסלו וספר המנהגים עמ' 30.

6. סידור אדמו"ר. לקוטי מהרי"ח (בראש ח"ג, בהשטות לח"ב פחב), ושערי-רחמים על השערי-אפרים שערי י ס"ק מז.

7. ס' מטעמים ערך שבת אות מה.

8. שערי רחמים שם ס"ק מג.

שניים מקרא ואחד תרגום

מוקדש לע"נ הרה"ת ר' מנחם מענדל הכהן ב"ר הרה"ת יהושע זעליק הכהן ע"ה
ומרת גאלדא בת הרה"ת מרדכי ירחמיאל חיים לימא ע"ה

וַיְהִי־עַרְב וַיְהִי־בֹקֶר יוֹם שְׁנִי: וַקְרָא יי לַרְקִיעָא
שְׁמִיא וְהָיָה רָמַשׁ וְהָיָה צֹפֶר יוֹם תְּנִינ: פ
ט וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִקְווּ הַמַּיִם מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם
אֶל־מָקוֹם אֶחָד וַתֵּרָאָה הַיַּבְשָׁה וַיְהִי־כֵן: וַיֹּאמֶר
אֱלֹהִים יִקְווּ הַמַּיִם מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם אֶל־מָקוֹם אֶחָד
וַתֵּרָאָה הַיַּבְשָׁה וַיְהִי־כֵן: וַאֲמַר יי יִתְכַנְשׁוּן מֵיָא
מִתַּחַת שְׁמִיא לְאַתֵּר חָד וְתִתְחַזֵּי יַבְשֻׁתָא וְהָיָה
כֵּן: י וַיִּקְרָא אֱלֹהִים א לַיַּבְשָׁה אֶרֶץ וּלְמִקְנֶה
הַמַּיִם קָרָא יַמִּים וַיֵּרָא אֱלֹהִים כִּי־טוֹב: וַיִּקְרָא
אֱלֹהִים א לַיַּבְשָׁה אֶרֶץ וּלְמִקְנֶה הַמַּיִם קָרָא יַמִּים
וַיֵּרָא אֱלֹהִים כִּי־טוֹב: וַקְרָא יי לַיַּבְשֻׁתָא אֶרֶץ
וּלְבֵית כְּנִישׁוֹת מֵיָא קָרָא יַמִּי וַחֲזָא יי אֲרִי טב:
יג וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תְּדַשָּׂא הָאֶרֶץ דְּשָׂא עֵשֶׂב
מוֹרִיעַ זֶרַע עֵץ פְּרִי עֵשֶׂה פְּרִי לְמִינוֹ אֲשֶׁר
זֶרְעוּ־בּוֹ עַל־הָאֶרֶץ וַיְהִי־כֵן: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים
תְּדַשָּׂא הָאֶרֶץ דְּשָׂא עֵשֶׂב מוֹרִיעַ זֶרַע עֵץ פְּרִי
עֵשֶׂה פְּרִי לְמִינוֹ אֲשֶׁר זֶרְעוּ־בּוֹ עַל־הָאֶרֶץ וַיְהִי־כֵן:
וַאֲמַר יי תְּדַאֲת אֶרֶץ דִּיתָאָה עֲסָבָא דְּבֵר זֶרְעָה
מְזֻדְּרָע אֵילָן פִּירִין עֶבֶד פִּירִין לְזָנָה דִּי בֵר זֶרְעָה
בָּה עַל אֶרֶץ וְהָיָה כֵּן: יד וַתּוֹצֵא הָאֶרֶץ דְּשָׂא
עֵשֶׂב מוֹרִיעַ זֶרַע לְמִינֵהּ וְעֵץ עֵשֶׂה־פְּרִי אֲשֶׁר
זֶרְעוּ־בּוֹ לְמִינֵהּ וַיֵּרָא אֱלֹהִים כִּי־טוֹב: וַתּוֹצֵא
הָאֶרֶץ דְּשָׂא עֵשֶׂב מוֹרִיעַ זֶרַע לְמִינֵהּ וְעֵץ
עֵשֶׂה־פְּרִי אֲשֶׁר זֶרְעוּ־בּוֹ לְמִינֵהּ וַיֵּרָא אֱלֹהִים
כִּי־טוֹב: וַאֲפַקֵּת אֶרֶץ דִּיתָאָה עֲסָבָא דְּבֵר זֶרְעָה
מְזֻדְּרָע לְזִנְהֵי וְאֵילָן עֶבֶד פִּירִין דְּבֵר זֶרְעָה בָּה
לְזִנְהֵי וַחֲזָא יי אֲרִי טב: יו וַיְהִי־עַרְב וַיְהִי־בֹקֶר
יוֹם שְׁלִישִׁי: וַיְהִי־עַרְב וַיְהִי־בֹקֶר יוֹם שְׁלִישִׁי:
וְהָיָה רָמַשׁ וְהָיָה צֹפֶר יוֹם תְּלִיתָא: יז וַיֹּאמֶר
אֱלֹהִים יְהִי מְאֹרֶת בְּרָקִיעַ הַשָּׁמַיִם לְהַבְדִּיל בֵּין
הַיּוֹם וּבֵין הַלַּיְלָה וַהֲיוּ לְאוֹת וּלְמוֹעֲדִים
וּלְיוֹמִים וּלְשָׁנִים: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי מְאֹרֶת בְּרָקִיעַ
הַשָּׁמַיִם לְהַבְדִּיל בֵּין הַיּוֹם וּבֵין הַלַּיְלָה וַהֲיוּ לְאוֹת

א. בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת
הָאָרֶץ: בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת
הָאָרֶץ: בְּקֶדְמִין בְּרָא יי יֵת שְׁמִיא וְיֵת אֶרֶץ: ב
וְהָאֶרֶץ הָיְתָה תְּהוֹ וְכָהוּ וְחֹשֶׁךְ עַל־פְּנֵי תְּהוֹם
וְרוּחַ אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת עַל־פְּנֵי הַמַּיִם: וְהָאֶרֶץ
הָיְתָה תְּהוֹ וְכָהוּ וְחֹשֶׁךְ עַל־פְּנֵי תְּהוֹם וְרוּחַ
אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת עַל־פְּנֵי הַמַּיִם: וְאֶרֶץ הָיְתָה צְדִיָּא
וְרִיקְנִיָּא וְחֹשׁוֹכָא עַל אִפִּי תְּהוֹמָא וְרוּחָא מִן קֳדָם
יי מְנַשְׁבָּא עַל אִפִּי מֵיָא: ג וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים
יְהִי־אֹר וַיְהִי־אֹר: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי־אֹר וַיְהִי
אֹר: וַאֲמַר יי יְהִי נְהוּרָא וְהָיָה נְהוּרָא: ד וַיֵּרָא
אֱלֹהִים אֶת־הָאֹר וַיֵּרָא כִּי־טוֹב וַיַּבְדֵּל אֱלֹהִים בֵּין
הָאֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ: וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת־הָאֹר
כִּי־טוֹב וַיַּבְדֵּל אֱלֹהִים בֵּין הָאֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ: וַחֲזָא
יי יֵת נְהוּרָא אֲרִי טב וְאֶפְרֹשׁ יי בֵּין נְהוּרָא וּבֵין
חֹשׁוֹכָא: ה וַיִּקְרָא אֱלֹהִים א לְאֹר יוֹם וְלַחֹשֶׁךְ
קָרָא לַיְלָה וַיְהִי־עַרְב וַיְהִי־בֹקֶר יוֹם אֶחָד:
וַיִּקְרָא אֱלֹהִים א לְאֹר יוֹם וְלַחֹשֶׁךְ קָרָא לַיְלָה
וַיְהִי־עַרְב וַיְהִי־בֹקֶר יוֹם אֶחָד: וַקְרָא יי לְנְהוּרָא
יַמָּא וְלַחֹשׁוֹכָא קָרָא לַיְלָא וְהָיָה רָמַשׁ וְהָיָה
צֹפֶר יוֹמָא חָד: פ וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי רְקִיעַ
בְּתוֹךְ הַמַּיִם וַיְהִי מַבְדִּיל בֵּין מַיִם לְמַיִם: וַיֹּאמֶר
אֱלֹהִים יְהִי רְקִיעַ בְּתוֹךְ הַמַּיִם וַיְהִי מַבְדִּיל בֵּין
מַיִם לְמַיִם: וַאֲמַר יי יְהִי רְקִיעַא בְּמַצִּיעוֹת מֵיָא
וַיְהִי מְפָרִישׁ בֵּין מֵיָא לְמֵיָא: ז וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים
אֶת־הָרְקִיעַ וַיַּבְדֵּל בֵּין הַמַּיִם אֲשֶׁר מִתַּחַת
לְרְקִיעַ וּבֵין הַמַּיִם אֲשֶׁר מַעַל לְרְקִיעַ וַיְהִי־כֵן:
וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת־הָרְקִיעַ וַיַּבְדֵּל בֵּין הַמַּיִם אֲשֶׁר
מִתַּחַת לְרְקִיעַ וּבֵין הַמַּיִם אֲשֶׁר מַעַל לְרְקִיעַ
וַיְהִי־כֵן: וַעֲבַד יי יֵת רְקִיעָא וְאֶפְרִישׁ בֵּין מֵיָא דִּי
מַלְדָּע לְרְקִיעָא וּבֵין מֵיָא דִּי מַעַל לְרְקִיעָא וְהָיָה
כֵּן: ח וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לְרְקִיעַ שָׁמַיִם וַיְהִי־עַרְב
וַיְהִי־בֹקֶר יוֹם שְׁנִי: וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לְרְקִיעַ שָׁמַיִם

וּלְמוֹעֲדִים וְלַיָּמִים וְשָׁנִים: וְאָמַר יי' יְהוֹן נְהוֹרִין
 בְּרָקִיעָא דְשִׁמְיָא לְאַפְרָשָׁא בֵּין יַמָּא וּבֵין לִילְיָא
 וַיְהוֹן לְאַתִּין וּלְזִמְנִין וּלְמִמְנִין בְּהוֹן יוֹמִין וְשָׁנִין:
 ס וְהָיוּ לְמֵאוֹרֹת בְּרָקִיעַ הַשָּׁמַיִם לְהָאִיר
 עַל־הָאָרֶץ וַיְהִי־כֵן: וְהָיוּ לְמֵאוֹרֹת בְּרָקִיעַ הַשָּׁמַיִם
 לְהָאִיר עַל־הָאָרֶץ וַיְהִי־כֵן: וַיְהוֹן לְנְהוֹרִין בְּרָקִיעָא
 דְשִׁמְיָא לְאַנְהָרָא עַל אֲרֻעָא וְהָהּ כֵּן: ט וַיַּעַשׂ
 אֱלֹהִים אֶת־שְׁנֵי הַמְּאֹרֹת הַגְּדֹלִים אֶת־הַמְּאֹר
 הַגָּדֹל לְמִמְשַׁלַּת הַיּוֹם וְאֶת־הַמְּאֹר הַקָּטָן
 לְמִמְשַׁלַּת הַלַּיְלָה וְאֵת הַכּוֹכָבִים: וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים
 אֶת־שְׁנֵי הַמְּאֹרֹת הַגְּדֹלִים אֶת־הַמְּאֹר הַגָּדֹל
 לְמִמְשַׁלַּת הַיּוֹם וְאֶת־הַמְּאֹר הַקָּטָן לְמִמְשַׁלַּת
 הַלַּיְלָה וְאֵת הַכּוֹכָבִים: וַעֲבַד יי' יֵת תְּרִין נְהוֹרָא
 רַבְרַבִּיא יֵת נְהוֹרָא רַבָּא לְמִשְׁלַט בִּימָמָא וְיֵת
 נְהוֹרָא זְעֵרָא לְמִשְׁלַט בְּלִילְיָא וְיֵת כּוֹכְבֵּיא:
 י וַיִּתֵּן אֹתָם אֱלֹהִים בְּרָקִיעַ הַשָּׁמַיִם לְהָאִיר
 עַל־הָאָרֶץ: וַיִּתֵּן אֹתָם אֱלֹהִים בְּרָקִיעַ הַשָּׁמַיִם
 לְהָאִיר עַל־הָאָרֶץ: וַיֵּהֱבֵה יְהוֹן יי' בְּרָקִיעָא
 דְשִׁמְיָא לְאַנְהָרָא עַל אֲרֻעָא: יא וּלְמִשְׁלַח בְּיּוֹם
 וּבְלִילָה וּלְהַבְדִּיל בֵּין הָאֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ וַיֵּרָא
 אֱלֹהִים כִּי־טוֹב: וּלְמִשְׁלַח בְּיּוֹם וּבְלִילָה וּלְהַבְדִּיל
 בֵּין הָאֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ וַיֵּרָא אֱלֹהִים כִּי־טוֹב:
 וּלְמִשְׁלַט בִּימָמָא וּבְלִילְיָא וּלְאַפְרָשָׁא בֵּין נְהוֹרָא
 וּבֵין חֲשׁוֹכָא וַחֲזָא יי' אָרִי טַב: ט וַיְהִי־עֶרֶב
 וַיְהִי־בֹקֶר יוֹם רְבִיעִי: וַיְהִי־עֶרֶב וַיְהִי־בֹקֶר יוֹם
 רְבִיעִי: וְהָהּ רָמַשׁ וְהָהּ צֶפֶר יוֹם רְבִיעִיא:
 כ וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִשְׁרְצוּ הַמַּיִם שָׂרִין נֶפֶשׁ חַיָּה
 וְעוֹף יְעוֹפֵף עַל־הָאָרֶץ עַל־פְּנֵי רָקִיעַ הַשָּׁמַיִם:
 וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִשְׁרְצוּ הַמַּיִם שָׂרִין נֶפֶשׁ חַיָּה וְעוֹף
 יְעוֹפֵף עַל־הָאָרֶץ עַל־פְּנֵי רָקִיעַ הַשָּׁמַיִם: וְאָמַר יי'
 יִרְחֲשׁוּן מִיָּא רַחֲשׁ נֶפֶשׁ חַיָּתָא וְעוֹפָא יִפְרַח עַל
 אֲרֻעָא עַל אִפִּי רָקִיעָא דְשִׁמְיָא: כא וַיִּבְרָא אֱלֹהִים
 אֶת־הַתַּנִּינִים הַגְּדֹלִים וְאֵת כָּל־נֶפֶשׁ הַחַיָּה
 הָרֹמֶשֶׁת אֲשֶׁר שָׂרְצוּ הַמַּיִם לְמִינֵהֶם וְאֵת

כָּל־עוֹף כָּנָף לְמִינֵהוּ וַיֵּרָא אֱלֹהִים כִּי־טוֹב:
 וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת־הַתַּנִּינִים הַגְּדֹלִים וְאֵת כָּל־נֶפֶשׁ
 הַחַיָּה הָרֹמֶשֶׁת אֲשֶׁר שָׂרְצוּ הַמַּיִם לְמִינֵהֶם וְאֵת
 כָּל־עוֹף כָּנָף לְמִינֵהוּ וַיֵּרָא אֱלֹהִים כִּי־טוֹב: וַיִּבְרָא
 יי' יֵת תַּנִּינִיא רַבְרַבִּיא וְיֵת כָּל נֶפֶשׁא חַיָּתָא
 דְרַחֲשָׁא דִּי אֲרַחֲשׁוּ מִיָּא לְזִנְיָהוֹן וְיֵת כָּל עוֹפָא
 דְּפִרַח לְזִנְיָהוּ וַחֲזָא יי' אָרִי טַב: כב וַיִּבְרָךְ אֹתָם
 אֱלֹהִים לֵאמֹר פְּרוּ וּרְבוּ וּמִלְאוּ אֶת־הַמַּיִם
 בַּיָּמִים וְהָעוֹף יִרֶב בָּאָרֶץ: וַיִּבְרָךְ אֹתָם אֱלֹהִים
 לֵאמֹר פְּרוּ וּרְבוּ וּמִלְאוּ אֶת־הַמַּיִם בַּיָּמִים וְהָעוֹף
 יִרֶב בָּאָרֶץ: וַיִּבְרָךְ יְהוֹן יי' לְמִימֵר פּוֹשׁוּ וּסְגוּ
 וּמִלּוּ יֵת מִיָּא בִּימָמָא וְעוֹפָא יִסְגִּי בְּאַרְעָא:
 כג וַיְהִי־עֶרֶב וַיְהִי־בֹקֶר יוֹם חַמִּישִׁי: וַיְהִי־עֶרֶב
 וַיְהִי־בֹקֶר יוֹם חַמִּישִׁי: וְהָהּ רָמַשׁ וְהָהּ צֶפֶר יוֹם
 חַמִּישִׁיא: פ כ וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תּוֹצֵא הָאָרֶץ
 נֶפֶשׁ חַיָּה לְמִינָהּ בְּהֵמָה וְרִמָּשׁ וְחַיִּית־אָרֶץ
 לְמִינָהּ וַיְהִי־כֵן: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ
 חַיָּה לְמִינָהּ בְּהֵמָה וְרִמָּשׁ וְחַיִּית־אָרֶץ לְמִינָהּ
 וַיְהִי־כֵן: וְאָמַר יי' תִּפֹּק אֲרֻעָא נֶפֶשׁא חַיָּתָא לְזִנְיָה
 בְּעִיר וּרְחֹשׁ וְחֹת אֲרֻעָא לְזִנְיָה וְהָהּ כֵּן: כה וַיַּעַשׂ
 אֱלֹהִים אֶת־חַיֵּי הָאָרֶץ לְמִינָהּ וְאֶת־הַבְּהֵמָה
 לְמִינָהּ וְאֵת כָּל־רִמָּשׁ הָאֲדָמָה לְמִינָהּ וַיֵּרָא
 אֱלֹהִים כִּי־טוֹב: וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת־חַיֵּי הָאָרֶץ
 לְמִינָהּ וְאֶת־הַבְּהֵמָה לְמִינָהּ וְאֵת כָּל־רִמָּשׁ
 הָאֲדָמָה לְמִינָהּ וַיֵּרָא אֱלֹהִים כִּי־טוֹב: וַעֲבַד יי' יֵת
 חֹת אֲרֻעָא לְזִנְיָה וְיֵת בְּעִירָא לְזִנְיָה וְיֵת כָּל רַחֲשָׁא
 דְּאַרְעָא לְזִנְיָה וַחֲזָא יי' אָרִי טַב: כו וַיֹּאמֶר
 אֱלֹהִים נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כְּדִמוֹתֵנוּ וַיִּרְדּוּ
 בְּדִגְתַּי הָאֵם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבַבְּהֵמָה וּבְכָל־
 הָאָרֶץ וּבְכָל־הָרִמָּשׁ הָרֹמֶשׁ עַל־הָאָרֶץ: וַיֹּאמֶר
 אֱלֹהִים נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כְּדִמוֹתֵנוּ וַיִּרְדּוּ בְּדִגְתַּי
 הָאֵם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבַבְּהֵמָה וּבְכָל־הָאָרֶץ וּבְכָל־
 הָרִמָּשׁ הָרֹמֶשׁ עַל־הָאָרֶץ: וְאָמַר יי' נַעֲבִיד אִנְשָׁא
 בְּצַלְמֵנָא כְּדִמוֹתֵנָא וַיִּשְׁלֹטוּן בְּנוֹיָי יִמָּא וּבְעוֹפָא

וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת־פְּלִאֲשֶׁר עָשָׂה וְהִנֵּה־טוֹב מְאֹד
וַיְהִי־עֶרֶב וַיְהִי־בֹקֶר יוֹם הַשְּׁשִׁי: וַחֲזָא יי ית כל די
עבד וְהָא מְקִין לַחֲדָא וְהוּה רַמֵּשׁ וְהוּה צִפֹּר יוֹם
שְׁתִּיתָאִי: פ א וַיִּכְלּוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל־צָבָאָם:
וַיִּכְלּוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל־צָבָאָם: וְאִשְׁתַּכְּלָלוּ
שְׁמֵיָא וְאַרְעָא וְכָל חִילִיהוֹן: ב וַיִּכְלּוּ אֱלֹהִים בְּיוֹם
הַשְּׁבִיעִי מְלֹאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה וַיִּשְׁבַּת בְּיוֹם
הַשְּׁבִיעִי מִכָּל־מְלֹאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה: וַיִּכְלּוּ
אֱלֹהִים בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי מְלֹאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה וַיִּשְׁבַּת
בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי מִכָּל־מְלֹאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה: וְשִׁיעִי יי
בְיוֹמָא שְׁבִיעָאָה עֲבַדְתָּה דִּי עֲבַד וְנַח בְּיוֹמָא
שְׁבִיעָאָה מִכָּל עֲבַדְתָּה דִּי עֲבַד: ג וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים
אֶת־יוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיְקַדֵּשׁ אֹתוֹ כִּי כֹ שְׁבַת
מִכָּל־מְלֹאכְתּוֹ אֲשֶׁר־בָּרָא אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת:
וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת־יוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיְקַדֵּשׁ אֹתוֹ כִּי כֹ
שְׁבַת מִכָּל־מְלֹאכְתּוֹ אֲשֶׁר־בָּרָא אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת:
וַיְבָרֶךְ יי ית יוֹמָא שְׁבִיעָאָה וְקַדִּישׁ יְתָה אַרִי בַּה
נַח מִכָּל עֲבַדְתָּה דִּי בָרָא יי לְמַעַבְד: פ

שני ה אֱלֹה תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבְרָאָם
בְּיוֹם עֲשׂוֹת יְהוָה אֱלֹהִים אָרֶץ וְשָׁמַיִם: אֱלֹה
תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבְרָאָם בְּיוֹם עֲשׂוֹת
יְהוָה אֱלֹהִים אָרֶץ וְשָׁמַיִם: אֵלִין תוֹלְדַת שְׁמֵיָא
וְאַרְעָא כִּד אֲתִבְרִיאוּ בְּיוֹמָא דִּי עֲבַד יי אֱלֹהִים
אַרְעָא וְשְׁמֵיָא: ה וְכָל א שִׁיחַ הַשָּׂדֶה טָרֵם יְהוָה
בְּאָרֶץ וְכָל־עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה טָרֵם יִצְמַח כִּי לֹא
הִמְטִיר יְהוָה אֱלֹהִים עַל־הָאָרֶץ וְאָדָם אֵין
לַעֲבֹד אֶת־הָאָדָמָה: וְכָל א שִׁיחַ הַשָּׂדֶה טָרֵם
יְהוָה בְּאָרֶץ וְכָל־עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה טָרֵם יִצְמַח כִּי לֹא
הִמְטִיר יְהוָה אֱלֹהִים עַל־הָאָרֶץ וְאָדָם אֵין לַעֲבֹד
אֶת־הָאָדָמָה: וְכָל אִילָנִי חֲקָלָא עַד לֹא הָיוּ
בְּאַרְעָא וְכָל עֶסְבָא דְחֲקָלָא עַד לֹא צִמַּח אַרִי לֹא
אֲחִית מִטְרָא יי אֱלֹהִים עַל אַרְעָא וְאָנֵשׁ לִית
לְמַפְלַח ית אֲדָמְתָא: ו וְאֵד יַעֲלֶה מִן־הָאָרֶץ
וְהִשְׁקָה אֶת־כָּל־פְּנֵי הָאָדָמָה: וְאֵד יַעֲלֶה מִן

דְשְׁמֵיָא וּבִכְעִירָא וּבְכָל אַרְעָא וּבְכָל רַחֲשָא
דְרַחֲשָׁא עַל אַרְעָא: ט וַיִּבְרָא אֱלֹהִים א אֶת־הָאָדָם
בְּצַלְמוֹ בְּצַלְמֵם אֱלֹהִים בָּרָא אֹתוֹ זָכָר וְנִקְבָּה
בָּרָא אֹתָם: וַיִּבְרָא אֱלֹהִים א אֶת־הָאָדָם בְּצַלְמוֹ
בְּצַלְמֵם אֱלֹהִים בָּרָא אֹתוֹ זָכָר וְנִקְבָּה בָרָא אֹתָם:
וַיְבָרָא יי ית אָדָם בְּצַלְמָה בְּצַלְמֵם אֱלֹהִין בָּרָא יְתָה
דְכָר וְנִקְבָּא בָרָא יְתָהוֹן: טו וַיְבָרֶךְ אֹתָם אֱלֹהִים
וַיֹּאמֶר לָהֶם אֱלֹהִים פְּרוּ וּרְבוּ וּמְלֵאוּ אֶת־הָאָרֶץ
וּכְבֹּשָׁה וּרְדּוּ בְּדִגְתַּי הַיָּם וּבַעֲוֹף הַשָּׁמַיִם וּבְכָל־
חַיַּת הָרִמָּשׂוֹת עַל־הָאָרֶץ: וַיְבָרֶךְ אֹתָם אֱלֹהִים
וַיֹּאמֶר לָהֶם אֱלֹהִים פְּרוּ וּרְבוּ וּמְלֵאוּ אֶת־הָאָרֶץ
וּכְבֹּשָׁה וּרְדּוּ בְּדִגְתַּי הַיָּם וּבַעֲוֹף הַשָּׁמַיִם וּבְכָל־חַיַּת
הָרִמָּשׂוֹת עַל־הָאָרֶץ: וַיְבָרֶךְ יְתָהוֹן יי וַאֲמַר לַהוֹן
יי פּוֹשֵׁוּ וּסְגּוּ וּמְלוּ ית אַרְעָא וּתְקוּפוּ עֲלֶיהָ
וּשְׁלוּטוּ בְּנוֹנֵי יָמָא וּבַעֲוֹפָא דְשְׁמֵיָא וּבְכָל חַיַּתָּא
דְרַחֲשָׁא עַל אַרְעָא: טז וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים הִנֵּה נָתַתִּי
לָכֶם אֶת־כָּל־עֵשֶׂב א זֶרַע זֶרַע אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי
כָל־הָאָרֶץ וְאֶת־כָּל־הָעֵץ אֲשֶׁר־בוּ פְרִיעֵץ זֶרַע
זֶרַע לָכֶם יִהְיֶה לְאֹכְלָהּ: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים הִנֵּה
נָתַתִּי לָכֶם אֶת־כָּל־עֵשֶׂב א זֶרַע זֶרַע אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי
כָל־הָאָרֶץ וְאֶת־כָּל־הָעֵץ אֲשֶׁר־בוּ פְרִיעֵץ זֶרַע זֶרַע
לָכֶם יִהְיֶה לְאֹכְלָהּ: וַאֲמַר יי הָא יְהִיִּית לְכוֹן ית
כָּל עֶסְבָא דְכָר זֶרַעָה מִזֶּדְרַע דִּי עַל אִפִּי כָל אַרְעָא
וְיִת כָּל אִילָנָא דִּי בַּה פִּירִי אִילָנָא דְכָר זֶרַעָה
מִזֶּדְרַע לְכוֹן יְהָא לְמִיכָל: ז וְלִכְלַח־יִת הָאָרֶץ
וְלִכְלַעוֹף הַשָּׁמַיִם וְלִכָּל א רֹמֵשׁ עַל־הָאָרֶץ
אֲשֶׁר־בוּ גִפְשׁ חַיָּה אֶת־כָּל־יִרְקָא עֵשֶׂב לְאֹכְלָהּ
וַיְהִי־כֵן: וְלִכְלַח־יִת הָאָרֶץ וְלִכְלַעוֹף הַשָּׁמַיִם
וְלִכָּל א רֹמֵשׁ עַל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־בוּ גִפְשׁ חַיָּה
אֶת־כָּל־יִרְקָא עֵשֶׂב לְאֹכְלָהּ וַיְהִי־כֵן: וְלִכָּל חוֹת
אַרְעָא וְלִכָּל עוֹפָא דְשְׁמֵיָא וְלִכָּל דְרַחֲשָׁא עַל אַרְעָא
דִּי בַּה גִּפְשָׁא חַיַּתָּא ית כָּל יְרוֹק עֶסְבָא לְמִיכָל
וְהוּה כֵן: לא וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת־כָּל־אֲשֶׁר עָשָׂה
וְהִנֵּה־טוֹב מְאֹד וַיְהִי־עֶרֶב וַיְהִי־בֹקֶר יוֹם הַשְּׁשִׁי:

הָאָרֶץ וְהַשָּׂמֶה אֶת־כָּל־פְּנֵי הָאָדָמָה: וַעֲנָנָא הוּא סָלִיק מִן אֲרֻעָא וְאִשְׁקִי יָת כָּל אֲפִי אֲדָמְתָא: וַיִּיצֹר יְהוָה אֱלֹהִים אֶת־הָאָדָם עֶפֶר מִן הָאָדָמָה וַיִּפַּח בְּאַפּוֹ נְשֻׁמַּת חַיִּים וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה: וַיִּיצֹר יְהוָה אֱלֹהִים אֶת־הָאָדָם עֶפֶר מִן־הָאָדָמָה וַיִּפַּח בְּאַפּוֹ נְשֻׁמַּת חַיִּים וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה: וַיִּבְרָא יי אֱלֹהִים יָת אָדָם עֶפְרָא מִן אֲדָמָתָא וַיִּפַּח בְּאַנְפוּהִי נְשֻׁמַּת דְּחַי וְהוּת בְּאָדָם לְרוּחַ מַמְלָלָא: ה וַיִּטֵּעַ יְהוָה אֱלֹהִים גֶּן־בֶּעֶזֶן מִקְדָּם וַיִּשֶׂם שֵׁם אֶת־הָאָדָם אִשָּׁר יֵצֶר: וַיִּטֵּעַ יְהוָה אֱלֹהִים גֶּן־בֶּעֶזֶן מִקְדָּם וַיִּשֶׂם שֵׁם אֶת־הָאָדָם אִשָּׁר יֵצֶר: וַיִּצְבִּיב יי אֱלֹהִים גִּינְתָא בְּעֵדֵן מִלְּקַדְמִין וְאִשְׁוִי תַּמָּן יָת אָדָם דִּי בְרָא: ט וַיִּצְמַח יְהוָה אֱלֹהִים מִן־הָאָדָמָה כָּל־עֵץ נַחְמֹד לְמַרְאֵה וטוֹב לְמֵאכֹל וְעֵץ הַחַיִּים בְּתוֹךְ הָגֶן וְעֵץ הַדַּעַת טוֹב ורָע: וַיִּצְמַח יְהוָה אֱלֹהִים מִן־הָאָדָמָה כָּל־עֵץ נַחְמֹד לְמַרְאֵה וטוֹב לְמֵאכֹל וְעֵץ הַחַיִּים בְּתוֹךְ הָגֶן וְעֵץ הַדַּעַת טוֹב ורָע: וַאֲצַמַח יי אֱלֹהִים מִן אֲרֻעָא כָּל אֵילָן דְּמַרְגַּג לְמַחְזִי וטֹב לְמִיכַל וְאֵילָן חַיָּיא בְּמַצִּיעוֹת גִּינְתָא וְאֵילָן דְּאֶכְלִין פִּירוּהִי חַפְיִמִּין בֵּין טֹב לְבִישׁ: י וְנִהְרַל יֵצֵא מֵעֵדֵן לְהַשְׁקוֹת אֶת־הֶגֶן וּמִשֶּׁם יִפְרֹד וְהָיָה לְאַרְבָּעָה רִאשִׁים: וְנִהְרַל יֵצֵא מֵעֵדֵן לְהַשְׁקוֹת אֶת־הֶגֶן וּמִשֶּׁם יִפְרֹד וְהָיָה לְאַרְבָּעָה רִאשִׁים: וַנִּהְרָא הָדָּה נָפִיק מֵעֵדֵן לְאַשְׁקָאָה יָת גִּינְתָא וּמִתַּמָּן יתְפַּרֵּשׁ וְהוּי לְאַרְבָּעָה רִישֵׁי נִהְרִין: יא שֵׁם הָאֶחָד פִּישׁוֹן הוּא הַסִּבְבַּ אֶת כָּל־אֶרֶץ הַחוּלָה אֲשֶׁר־שָׁם הַזֶּהֱב: שֵׁם הָאֶחָד פִּישׁוֹן הוּא הַסִּבְבַּ אֶת כָּל־אֶרֶץ הַחוּלָה אֲשֶׁר־שָׁם הַזֶּהֱב: שׁוּם חַד פִּישׁוֹן הוּא מִקִּיף יָת כָּל אֶרֶע דְּחוּלָה דִּי תַּמָּן דִּהְבָּא: יב וְהָיָה הָאֶרֶץ הַהוּא טוֹב שֵׁם הַבְּדִלָח וְאֶבֶן הַשֹּׁהַם: וְהָיָה הָאֶרֶץ הַהוּא טוֹב שֵׁם הַבְּדִלָח וְאֶבֶן הַשֹּׁהַם: וַדִּהְבָּא דְּאַרְעָא הַהִיא טֹב תַּמָּן בְּדִלְחָא וְאֶבֶן בּוּרְלָא: יג וְשֵׁם־הַנֶּהָר הַשֵּׁנִי גִיחוֹן הוּא הַסִּבְבַּ

אֶת כָּל־אֶרֶץ כּוּשׁ: וְשֵׁם־הַנֶּהָר הַשְּׁלִישִׁי גִיחוֹן הוּא הַסִּבְבַּ אֶת כָּל־אֶרֶץ כּוּשׁ: וְשׁוּם נִהְרָא תִּנְיָנָא גִיחוֹן הוּא מִקִּיף יָת כָּל אֲרֻעָא דְכוּשׁ: יד וְשֵׁם־הַנֶּהָר הַשְּׁלִישִׁי חֲדָקְלָהּ הוּא הַחֲלָד קִדְמַת אִשָּׁר וְהַנֶּהָר הָרְבִיעִי הוּא פָּרַת: וְשֵׁם־הַנֶּהָר הַשְּׁלִישִׁי חֲדָקְלָהּ הוּא הַחֲלָד קִדְמַת אִשָּׁר וְהַנֶּהָר הָרְבִיעִי הוּא פָּרַת: וְשׁוּם נִהְרָא תִּלִּיתָא דִּיגְלַת הוּא מִחֲלָד לְמַדְנַחַת דְּאַתּוּר וְנִהְרָא רְבִיעָאָה הוּא פָּרַת: טו וַיִּקַּח יְהוָה אֱלֹהִים אֶת־הָאָדָם וַיְנַחֲהוּ בְּגֶן־עֵדֵן לְעִבְדָּהּ וּלְשִׁמְרָהּ: וַיִּקַּח יְהוָה אֱלֹהִים אֶת־הָאָדָם וַיְנַחֲהוּ בְּגֶן־עֵדֵן לְעִבְדָּהּ וּלְשִׁמְרָהּ: וַדְּבַר יי אֱלֹהִים יָת אָדָם וְאִשְׁרָה בְּגִינְתָא דְּעֵדֵן לְמַפְלַחַה וּלְמַטְרָה: טז וַיִּצֹל יְהוָה אֱלֹהִים עַל־הָאָדָם לְאֹמַר מִכָּל עֵץ־חַיָּהן אָכַל תֹּאכֹל: וַיִּצֹל יְהוָה אֱלֹהִים עַל־הָאָדָם לְאֹמַר מִכָּל עֵץ־חַיָּהן אָכַל תֹּאכֹל: וּפְקִיד יי אֱלֹהִים עַל אָדָם לְמִימַר מִכָּל אֵילָן גִּינְתָא מִיכַל תִּיכּוּל: יז וּמֵעֵץ הַדַּעַת טוֹב וְרָע לֹא תֹאכֹל מִמֶּנּוּ כִּי בְיוֹם אֲכָלְךָ מִמֶּנּוּ מוֹת תָּמוּת: וּמֵעֵץ הַדַּעַת טוֹב וְרָע לֹא תֹאכֹל מִמֶּנּוּ כִּי בְיוֹם אֲכָלְךָ מִמֶּנּוּ מוֹת תָּמוּת: וּמֵאֵילָן דְּאֶכְלִין פִּירוּהִי חַפְיִמִּין בֵּין טֹב לְבִישׁ לֹא תִיכּוּל מִנָּה אֲרִי בְיוֹמָא דְּתִיכּוּל מִנָּה מִימַת תָּמוּת: יח וַיֹּאמֶר יְהוָה אֱלֹהִים לֹא־טוֹב הָיִיתָ הָאָדָם לְבַדּוֹ אֶעֱשֶׂה־לּוֹ עֹזֵר כְּנֶגְדּוֹ: וַיֹּאמֶר יְהוָה אֱלֹהִים לֹא־טוֹב הָיִיתָ הָאָדָם לְבַדּוֹ אֶעֱשֶׂה־לּוֹ עֹזֵר כְּנֶגְדּוֹ: וְאָמַר יי אֱלֹהִים לֹא תִקֵּין לְמַהּוּי אָדָם בְּלַחֲדוּהִי אֶעֱבִיד לָהּ סִמּוֹד לְקַבְלָהּ: יט וַיִּיצֹר יְהוָה אֱלֹהִים מִן־הָאָדָמָה כָּל־חַיַּת הַשָּׂדֶה וְאֶת כָּל־עוֹף הַשָּׁמַיִם וַיְבֵא אֶל־הָאָדָם לְרִאיוֹת מַה־יִּקְרָאֻלּוּ וְכָל־אִשָּׁר יִקְרָאֻלּוּ הָאָדָם נֶפֶשׁ חַיָּה הוּא שְׁמוֹ: וַיִּיצֹר יְהוָה אֱלֹהִים מִן־הָאָדָמָה כָּל־חַיַּת הַשָּׂדֶה וְאֶת כָּל־עוֹף הַשָּׁמַיִם וַיְבֵא אֶל־הָאָדָם לְרִאיוֹת מַה־יִּקְרָאֻלּוּ וְכָל־אִשָּׁר יִקְרָאֻלּוּ הָאָדָם נֶפֶשׁ חַיָּה הוּא שְׁמוֹ: וַיִּבְרָא יי אֱלֹהִים מִן אֲרֻעָא כָּל חַוִּית כְּרָא וְיָת כָּל עוֹפָא

דְּשָׁמִיָּא וְאִיתָה לֹות אָדָם לְמַחְזִי מַה יִּקְרִי לָהּ וְכַל
 דִּי הִנֵּה קָרִי לָהּ אָדָם נִפְשָׁא חִיתָא הוּא שְׁמָה:
 שְׁלִישִׁי בִּיְקָרָא הָאָדָם שְׁמוֹת לְכָל־הַבְּהֵמָה
 וּלְעֹוף הַשָּׁמַיִם וּלְכָל חֵית הַשָּׂדֶה וּלְאָדָם לֹא־
 מִצָּא עֹזר כִּנְגֻדּוֹ: וַיִּקְרָא הָאָדָם שְׁמוֹת לְכָל־
 הַבְּהֵמָה וּלְעֹוף הַשָּׁמַיִם וּלְכָל חֵית הַשָּׂדֶה וּלְאָדָם
 לֹא־מִצָּא עֹזר כִּנְגֻדּוֹ: וַיִּקְרָא אָדָם שְׁמֶהּ לְכָל־
 בְּעִירָא וּלְעֹפֹא דְשָׁמִיָּא וּלְכָל חַיֹּת בְּרָא וּלְאָדָם
 לֹא אִשְׁפַּח סִמְךָ לְקַבְּלָהּ: כֹּא וַיִּפֹּל יְהוָה אֱלֹהִים |
 תַּרְדֵּמָה עַל־הָאָדָם וַיִּישָׁן וַיִּקַּח אַחַת מִצִּלְעֹתָיו
 וַיִּסְגֵּר בָּשָׂר תַּחְתָּנָה: וַיִּפֹּל יְהוָה אֱלֹהִים | תַּרְדֵּמָה
 עַל־הָאָדָם וַיִּישָׁן וַיִּקַּח אַחַת מִצִּלְעֹתָיו וַיִּסְגֵּר בָּשָׂר
 תַּחְתָּנָה: וַיִּרְמָא יְיָ אֱלֹהִים שְׁנָתָא עַל אָדָם וַדְמָךְ
 וְנָסִיב חֲדָא מִעֲלֵוְהִי וּמְלִי בָשָׂרָא תַּחְתָּנָה:
 כֹּד וַיִּבְּן יְהוָה אֱלֹהִים | אֶת־הַצֶּלַע אֲשֶׁר־לָקַח
 מִן־הָאָדָם לְאִשָּׁה וַיְבָאָהּ אֶל־הָאָדָם: וַיִּבְּן יְהוָה
 אֱלֹהִים | אֶת־הַצֶּלַע אֲשֶׁר־לָקַח מִן־הָאָדָם לְאִשָּׁה
 וַיְבָאָהּ אֶל־הָאָדָם: וּבָנָא יְיָ אֱלֹהִים יֵת עֲלֵעָא
 דְּנָסִיב מִן אָדָם לְאַתְתָּא וְאִיתָה לֹות אָדָם:
 כֹּג וַיֹּאמֶר הָאָדָם זֹאת הִפְעֵם עֵצָם מַעֲצָמִי וּבָשָׂר
 מִבָּשָׂרִי לֹזֹאת יִקְרָא אִשָּׁה כִּי מֵאִישׁ לָקַחְתִּי
 זֹאת: וַיֹּאמֶר הָאָדָם זֹאת הִפְעֵם עֵצָם מַעֲצָמִי
 וּבָשָׂר מִבָּשָׂרִי לֹזֹאת יִקְרָא אִשָּׁה כִּי מֵאִישׁ לָקַחְתִּי
 זֹאת: וְאָמַר הָאָדָם הֲדָא זִמְנָא גְרָמָא מִגְרָמִי
 וּבִסְרָא מִבְּסָרִי לְדָא יִתְקַרִי אַתְתָּא אָרִי מִבְּעֵלָא
 נָסִיבָא דָא: כֹּד עַל־כֵּן יַעֲזֹב־אִישׁ אֶת־אָבִיו וְאֶת־
 אִמּוֹ וְדָבֵק בְּאִשְׁתּוֹ וְהָיוּ לְבָשָׂר אֶחָד: עַל־כֵּן
 יַעֲזֹב־אִישׁ אֶת־אָבִיו וְאֶת־אִמּוֹ וְדָבֵק בְּאִשְׁתּוֹ וְהָיוּ
 לְבָשָׂר אֶחָד: עַל כֵּן יִשְׁבּוּק גְּבוּר בֵּית מִשְׁכְּבִי
 אֲבוּהִי וְאִמִּיהּ וַיִּדְבֵּק בְּאַתְתָּה וַיְהוֹן לְבִסְרָא חָד:
 כֹּה וַיְהִיו שְׁנֵיהֶם עֲרוּמִּים הָאָדָם וְאִשְׁתּוֹ וְלֹא
 יִתְבָּשְׁשׁוּ: וַיְהִיו שְׁנֵיהֶם עֲרוּמִּים הָאָדָם וְאִשְׁתּוֹ
 וְלֹא יִתְבָּשְׁשׁוּ: וְהָיוּ תְרוּיְהוֹן עֲרִטִילָאִין אָדָם
 וְאַתְתָּה וְלֹא מִתְפַּלְמִין: א' וְהַנְּחָשׁ הָיָה עֲרוּם

מִכָּל חֵית הַשָּׂדֶה אֲשֶׁר עָשָׂה יְהוָה אֱלֹהִים
 וַיֹּאמֶר אֶל־הָאִשָּׁה אַף כִּי־אָמַר אֱלֹהִים לֹא
 תֹאכְלוּ מִכָּל עֵץ הָגֶן: וְהַנְּחָשׁ הָיָה עֲרוּם מִכָּל־
 חֵית הַשָּׂדֶה אֲשֶׁר עָשָׂה יְהוָה אֱלֹהִים וַיֹּאמֶר
 אֶל־הָאִשָּׁה אַף כִּי־אָמַר אֱלֹהִים לֹא תֹאכְלוּ מִכָּל־
 עֵץ הָגֶן: וְחַוְיָא הָיָה חֲפִים מִכָּל חַיֹּת בְּרָא דְעַבְד
 יְיָ אֱלֹהִים וְאָמַר לְאַתְתָּא בְּקוּשְׁטָא אָרִי אָמַר יְיָ לֹא
 תִּיכְלוֹן מִכָּל אֵילָן גִּינְתָא: כ' וְתֹאמַר הָאִשָּׁה
 אֶל־הַנְּחָשׁ מִפְּרִי עֵץ־הָגֶן נֹאכַל: וְתֹאמַר הָאִשָּׁה
 אֶל־הַנְּחָשׁ מִפְּרִי עֵץ־הָגֶן נֹאכַל: וְאָמַרְתָּ אַתְתָּא
 לְחַוְיָא מִפְּרִי אֵילָן גִּינְתָא גִּיכּוּל: ג' וּמִפְּרִי הָעֵץ
 אֲשֶׁר בְּתוֹד־הָגֶן אָמַר אֱלֹהִים לֹא תֹאכְלוּ מִמֶּנּוּ
 וְלֹא תִגְעוּ בּוֹ פְּתֻמָּתוֹן: וּמִפְּרִי הָעֵץ אֲשֶׁר
 בְּתוֹד־הָגֶן אָמַר אֱלֹהִים לֹא תֹאכְלוּ מִמֶּנּוּ וְלֹא תִגְעוּ
 בּוֹ פְּתֻמָּתוֹן: וּמִפְּרִי אֵילָנָא דִּי בְּמִצִּיעֻת גִּינְתָא
 אָמַר יְיָ לֹא תִיכְלוֹן מִנָּה וְלֹא תִקְרַבּוֹן בָּהּ דִּילְמָא
 תָּמוּתוֹן: ד' וַיֹּאמֶר הַנְּחָשׁ אֶל־הָאִשָּׁה לֹא־מוֹת
 תָּמוּתוֹן: וַיֹּאמֶר הַנְּחָשׁ אֶל־הָאִשָּׁה לֹא־מוֹת תָּמוּתוֹן:
 וְאָמַר חַוְיָא לְאַתְתָּא לֹא מוֹת תָּמוּתוֹן: ה' כִּי יִדְעַ
 אֱלֹהִים כִּי בְיוֹם אֲכָלְכֶם מִמֶּנּוּ וְנִפְקַחוּ עֵינֵיכֶם
 וְהָיִיתֶם כַּאֲלֹהִים יֹדְעֵי טוֹב וָרָע: כִּי יִדְעַ אֱלֹהִים
 כִּי בְיוֹם אֲכָלְכֶם מִמֶּנּוּ וְנִפְקַחוּ עֵינֵיכֶם וְהָיִיתֶם
 כַּאֲלֹהִים יֹדְעֵי טוֹב וָרָע: אָרִי גִלִּי קָדָם יְיָ אָרִי
 בְיוֹמָא דְּתִיכְלוֹן מִנָּה וַיִּתְּפַתְחוּ עֵינֵיכֹון וַתְּהוֹן
 כְּרַבְּרִבִּין חֲפִימִין בִּין טַב לְבִישׁ: ו' וְתִרָא הָאִשָּׁה
 כִּי טוֹב הָעֵץ לְמֹאכַל וְכִי תֹאוּה־הוּא לְעֵינִים
 וְנִחְמַד הָעֵץ לְהַשְׁפִּיל וַתִּקַּח מִפְּרִיָּו וַתֹּאכַל וַתִּתֵּן
 גַּם־לְאִישָׁהּ עִמָּה וַיֹּאכַל: וְתִרָא הָאִשָּׁה כִּי טוֹב
 הָעֵץ לְמֹאכַל וְכִי תֹאוּה־הוּא לְעֵינִים וְנִחְמַד הָעֵץ
 לְהַשְׁפִּיל וַתִּקַּח מִפְּרִיָּו וַתֹּאכַל וַתִּתֵּן גַּם־לְאִישָׁהּ
 עִמָּה וַיֹּאכַל: וְחַזַּת אַתְתָּא אָרִי טַב אֵילָן לְמִיכַל
 וְאָרִי אִסִּי הוּא לְעֵינִין וּמִרְגַּג אֵילָנָא לְאַסְתְּפָלָא
 בָּהּ וְנִסְבִּיתָ מֵאֲבָהּ וְאָכַלְתָּ וַיִּהְיֶה אָף לְבַעֲלָהּ
 עִמָּה וְאָכַל: ז' וַתִּפְקַחְנָה עֵינֵי שְׁנֵיהֶם וַיִּדְעוּ כִּי

עִירָם הֵם וַיִּתְּפוּ עָלָה תֹאנָה וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם חֲגֹרֹת: וַתִּפְקְחֶנּוּ עֵינֵי שְׁנֵיהֶם וַיֵּדְעוּ כִּי עִירָם הֵם וַיִּתְּפוּ עָלָה תֹאנָה וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם חֲגֹרֹת: וַתִּפְתָּחָא עֵינֵי תְרוּיָהוֹן וַיֵּדְעוּ אַרִי עֲרִטִילָאִין אֵינֹן וַחֲטִיטִי לַהֹן טְרָפִי תֹאנִין וַעֲבָדוּ לַהֹן זִרְזִין: ^ה וַיִּשְׁמְעוּ אֶת־קוֹל יְהוָה אֱלֹהִים מִתְּהִלָּךְ בְּגֹן לְרוּחַ הַיּוֹם וַיִּתְחַבֵּא הָאָדָם וְאִשְׁתּוֹ מִפְּנֵי יְהוָה אֱלֹהִים בְּתוֹךְ עֵץ הָגֹן: וַיִּשְׁמְעוּ אֶת־קוֹל יְהוָה אֱלֹהִים מִתְּהִלָּךְ בְּגֹן לְרוּחַ הַיּוֹם וַיִּתְחַבֵּא הָאָדָם וְאִשְׁתּוֹ מִפְּנֵי יְהוָה אֱלֹהִים בְּתוֹךְ עֵץ הָגֹן: וַשְׁמְעוּ יֵת קֹל מִיִּמְרָא דִּי אֱלֹהִים מִחִלָּךְ בְּגִינְתָא לִמְנַח יוֹמָא וְאִיִּטְמַר אָדָם וְאִתְמַתָּה מִן קָדָם יִי אֱלֹהִים בְּגוֹ אֵילָן גִּינְתָא: ^ט וַיִּקְרָא יְהוָה אֱלֹהִים אֶל־הָאָדָם וַיֹּאמֶר לוֹ אֵיפָה: וַיִּקְרָא יְהוָה אֱלֹהִים אֶל־הָאָדָם וַיֹּאמֶר לוֹ אֵיפָה: וַיִּקְרָא יִי אֱלֹהִים לָאָדָם וַאֲמַר לֵה אֵן אֶת: ^י וַיֹּאמֶר אֶת־קִלְכֶּךָ שְׁמַעְתִּי בְּגֹן וְאִירָא כִּי־עִירָם אֲנִכִּי וְאִחְבָּא: וַיֹּאמֶר אֶת־קִלְכֶּךָ שְׁמַעְתִּי בְּגֹן וְאִירָא כִּי־עִירָם אֲנִכִּי וְאִחְבָּא: וַאֲמַר יֵת קֹל מִיִּמְרָךְ שְׁמַעְתִּי בְּגִינְתָא וַיִּדְחִילִית אַרִי עֲרִטִילָאִי אֲנָא וְאִיִּטְמַרִית: ^{יא} וַיֹּאמֶר מִי הִגִּיד לָךְ כִּי עִירָם אֶתָּה הַמְּוִדְהֵעִן אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ לִבְלָתִי אֲכַל־מִמֶּנּוּ אֲכָלְתָּ: וַיֹּאמֶר מִי הִגִּיד לָךְ כִּי עִירָם אֶתָּה הַמְּוִדְהֵעִן אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ לִבְלָתִי אֲכַל־מִמֶּנּוּ אֲכָלְתָּ: וַאֲמַר מִן חוּי לָךְ אַרִי עֲרִטִילָאִי אֶתָּה הִמֵּן אֵילָנָא דִּפְקֻדְתָּךְ בְּדִיל דְּלֹא לְמִיכַל מִנָּה אֲכָלְתָּ: ^{יב} וַיֹּאמֶר הָאָדָם הָאִשָּׁה אֲשֶׁר נָתַתָּה עִמָּדִי הוּא נִתְּנָה־לִּי מִן־הָעֵץ וְאָכַל: וַיֹּאמֶר הָאָדָם הָאִשָּׁה אֲשֶׁר נָתַתָּה עִמָּדִי הוּא נִתְּנָה־לִּי מִן־הָעֵץ וְאָכַל: וַאֲמַר הָאָדָם אֶתָּה דִּיהֲבַת עָמִי הִיא יִהְבַת לִי מִן אֵילָנָא וְאֲכָלִית: ^{יג} וַיֹּאמֶר יְהוָה אֱלֹהִים לָאִשָּׁה מַה־זֹּאת עָשִׂית וַתֹּאמֶר הַנְּחָשׁ הִשְׁיָאֲנִי וְאָכַל: וַיֹּאמֶר יְהוָה אֱלֹהִים לָאִשָּׁה מַה־זֹּאת עָשִׂית וַתֹּאמֶר הַנְּחָשׁ הִשְׁיָאֲנִי וְאָכַל: וַאֲמַר יִי אֱלֹהִים לְאֶתָּה מַה דָּא עֲבַדְתָּ וְאִמְרַת אֶתָּה

חֹיָא אֲטַעֲנִית וְאֲכָלִית: ^{יד} וַיֹּאמֶר יְהוָה אֱלֹהִים אֶל־הַנְּחָשׁ כִּי עָשִׂיתָ זֹאת אֲרוּרָא אַתָּה מִכָּל־הַבְּהֵמָה וּמִכָּל חַיַּת הַשָּׂדֶה עַל־גֻּחְיֶיךָ תֵּלֵךְ וְעַפְרָא תֹאכַל כָּל־יְמֵי חַיֶּיךָ: וַיֹּאמֶר יְהוָה אֱלֹהִים אֶל־הַנְּחָשׁ כִּי עָשִׂיתָ זֹאת אֲרוּרָא אַתָּה מִכָּל־הַבְּהֵמָה וּמִכָּל חַיַּת הַשָּׂדֶה עַל־גֻּחְיֶיךָ תֵּלֵךְ וְעַפְרָא תֹאכַל כָּל־יְמֵי חַיֶּיךָ: וַאֲמַר יִי אֱלֹהִים לְחֹיָא אַרִי עֲבַדְתָּ דָּא לִיט אֶתָּה מִכָּל בְּעִירָא וּמִכָּל חַוֹּת בְּרָא עַל מַעַךְ תִּיזִיל וְעַפְרָא תִיכּוּל כָּל יוֹמֵי חַיֶּיךָ: ^{טו} וְאֵיכָּה אֲשִׁית בֵּינְךָ וּבֵין הָאִשָּׁה וּבֵין זֶרְעָךָ וּבֵין זֶרְעָהּ הוּא יִשׁוּפֶךָ רֹאשׁ וְאִתָּה תִּשׁוּפְנוּ עַקְבִּי: וְאֵיכָּה אֲשִׁית בֵּינְךָ וּבֵין הָאִשָּׁה וּבֵין זֶרְעָךָ וּבֵין זֶרְעָהּ הוּא יִשׁוּפֶךָ רֹאשׁ וְאִתָּה תִּשׁוּפְנוּ עַקְבִּי: וַיִּדְּבֹנוּ אֲשׁוּי בֵּינְךָ וּבֵין אֶתָּה וּבֵין בִּנְךָ וּבֵין בְּנֹתָהּ הוּא יְהִי דְּכִיר לָךְ מַה דְּעֲבַדְתָּ לָהּ מִלְּקַדְמִין וְאֶתָּה תְּהִי נָטִיר לָהּ לְסוּפָא: ^ס וְאֶל־הָאִשָּׁה אָמַר הֲרַבָּה אֲרַבָּה עֲצָבוֹנְךָ וְהֲרַנְךָ בְּעֶצֶב תִּלְדִּי בָנִים וְאֶל־אִישׁךָ תִּשְׁוָקְתְּ וְהוּא יִמְשַׁלְּכֶךָ: וְאֶל־הָאִשָּׁה אָמַר הֲרַבָּה אֲרַבָּה עֲצָבוֹנְךָ וְהֲרַנְךָ בְּעֶצֶב תִּלְדִּי בָנִים וְאֶל־אִישׁךָ תִּשְׁוָקְתְּ וְהוּא יִמְשַׁלְּכֶךָ: לְאֶתָּה אָמַר אֲסַגָּא אֲסַגִּי צַעֲרִיכִי וְעַד־וַיִּכִּי בְּעֶצֶר תִּלְדִּי בָנִין וְלֹתָ בְּעִלָּךְ תִּהְיָ תֹאבֻדְתִּיךָ וְהוּא יִשְׁלַט בְּךָ: ^{סא} וְלָאָדָם אָמַר כִּי שְׁמַעְתָּ לְקוֹל אִשְׁתְּךָ וַתֹּאכַל מִן־הָעֵץ אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ לֵאמֹר לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ אֲרוּרָה הָאָדָמָה בְּעִבּוּרָךְ בְּעֶצְבוֹן תֹּאכְלֶנָה כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ: וְלָאָדָם אָמַר כִּי שְׁמַעְתָּ לְקוֹל אִשְׁתְּךָ וַתֹּאכַל מִן־הָעֵץ אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ לֵאמֹר לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ אֲרוּרָה הָאָדָמָה בְּעִבּוּרָךְ בְּעֶצְבוֹן תֹּאכְלֶנָה כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ: וְלָאָדָם אָמַר אַרִי קִבִּילְתָּ לְמִימַר אֶתָּה וְאֲכָלְתָּ מִן אֵילָנָא דִּי פְקִידְתָּךְ לְמִימַר לֹא תִיכּוּל מִנָּה לִיטָא אֲרַעָא בְּדִלְכָךְ בְּעִמְלָא תִיכְלִינָה כָּל יוֹמֵי חַיֶּיךָ: ^{סב} וְקוּץ וְדִרְדֵּר תַּצְמִיחַ לָךְ וְאֲכָלְתָּ אֶת־עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה: וְקוּץ וְדִרְדֵּר תַּצְמִיחַ לָךְ וְאֲכָלְתָּ אֶת־עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה: וְכּוּבִין וְאַטְדִּין

תצמח לך ותיכול ית עסבא דחקלא: י' בועת
אפיד תאכל לחם עד שובך אל־האדמה כי
ממנה לקחת כִּיעֶפֶר אתה ואל־עֶפֶר תשוב:
בועת אפיד תאכל לחם עד שובך אל־האדמה כי
ממנה לקחת כִּיעֶפֶר אתה ואל־עֶפֶר תשוב:
בועתא דאפד תיכול לחמא עד דתיתוב לארעא
דמנה אתבריתא ארי עפרא את ולעפרא תתוב:
כ ויקרא האדם שם אשתו חוה כי הוא היתה
אם כל־חי: ויקרא האדם שם אשתו חוה כי הוא
היתה אם כל־חי: וקרא אדם שם אתמה חוה ארי
היא חות אמה דכל בני אָנְשָׁא: כא וַיֵּעַשׂ יְהוָה
אֱלֹהִים לָאָדָם וּלְאִשְׁתּוֹ פָּתוּת עוֹר וַיִּלְבָּשׁם:
וַיֵּעַשׂ יְהוָה אֱלֹהִים לָאָדָם וּלְאִשְׁתּוֹ פָּתוּת עוֹר
וַיִּלְבָּשׁם: וַעֲבַד יי אֱלֹהִים לָאָדָם וּלְאִתְמָה לְבוּשִׁין
דיקר על משד בשריהון ואלבישנן: פ
ובני כב ויאמר י' יהוה אֱלֹהִים הן האדם היה
כאחד מִמֶּנּוּ לְדַעַת טוֹב ורַע ועתה א' פְּנִי־שִׁלַּח
ידו ולקח גם מעין החיים ואכל וחי לעלם:
ויאמר י' יהוה אֱלֹהִים הן האדם היה כאחד מִמֶּנּוּ
לְדַעַת טוֹב ורַע ועתה א' פְּנִי־שִׁלַּח ידו ולקח גם
מעין החיים ואכל וחי לעלם: ואמר יי אֱלֹהִים הָא
אדם הוה יחידי בעלמא מנה למידע טב וביש
וכען דילמא יושיט ידה ויסב אף מאילן חייא
ויכול ויחי לעלם: כ וַיִּשְׁלַחְהוּ יְהוָה אֱלֹהִים
מִגִּזְעָדָן לַעֲבֹד אֶת־הָאָדָמָה אֲשֶׁר לָקַח מִשָּׁם:
וַיִּשְׁלַחְהוּ יְהוָה אֱלֹהִים מִגִּזְעָדָן לַעֲבֹד אֶת־
הָאָדָמָה אֲשֶׁר לָקַח מִשָּׁם: וַשְּׁלַחָה יי אֱלֹהִים
מִגִּזְעָדָן דַּעַדָן לַמְּפֻלַּח בְּאַרְעָא דְאִתְבְּרִי מִתְמָן:
כ וַיִּגְרַשׁ אֶת־הָאָדָם וַיִּשְׁכֹּן מִקֶּדֶם לְגִזְעָדָן
אֶת־הַכְּרָבִים וְאֵת לְחֵט הַחֶרֶב הַמִּתְהַפֶּכֶת
לְשֹׁמֵר אֶת־דֶּרֶךְ עֵץ הַחַיִּים: וַיִּגְרַשׁ אֶת־הָאָדָם
וַיִּשְׁכֹּן מִקֶּדֶם לְגִזְעָדָן אֶת־הַכְּרָבִים וְאֵת לְחֵט
הַחֶרֶב הַמִּתְהַפֶּכֶת לְשֹׁמֵר אֶת־דֶּרֶךְ עֵץ הַחַיִּים: ס
ותריד ית אדם ואשרי מלקדמין לגינתא דַּעַדָן ית

כרוביא וית שגן חרבא דמתהפכא למיטר ית
אורח אילן חייא: א והאדם ידע את־חוה
אשתו ותהר ותלד את־קֵן ותאמר קניתי איש
את־יהוה: והאדם ידע את־חוה אשתו ותהר
ותלד את־קֵן ותאמר קניתי איש את־יהוה: ואדם
ידע ית חוה אתמה ועדיאת וילידת ית קֵן
ואמרת קניתי גברא (מן) קדם יי: ד ותספ ללדת
את־אחיו את־הבֵּל וַיְהִי־הֶבֶל רֹעָה צֹאן וקֵן
היה עֶבֶד אָדָמָה: ותספ ללדת את־אחיו את־
הֶבֶל וַיְהִי־הֶבֶל רֹעָה צֹאן וקֵן היה עֶבֶד אָדָמָה:
ואוסיפת למילד ית אחוהי ית הֶבֶל וְהוּהָ הֶבֶל
רְעִי עָנָא וקֵן הוה פֶּלַח בְּאַרְעָא: ג ויהי מקץ
יָמִים וַיָּבֵא קֵן מִפְּרִי הָאָדָמָה מִנְחָה לַיהוָה:
ויהי מקץ יָמִים וַיָּבֵא קֵן מִפְּרִי הָאָדָמָה מִנְחָה
לַיהוָה: וְהוּהָ מִסוּף יוֹמִין וְאִתִּי קֵן מֵאֲבָא
דארעא תקרבא קדם יי: ד והֶבֶל הֵבִיא גִם־הוּא
מִבְּכֹרוֹת צֹאנוֹ וּמִחֻלְבָּהֶן וַיֵּשַׁע יְהוָה אֶל־הֶבֶל
וְאֶל־מִנְחָתוֹ: וְהֶבֶל הֵבִיא גִם־הוּא מִבְּכֹרוֹת צֹאנוֹ
וּמִחֻלְבָּהֶן וַיֵּשַׁע יְהוָה אֶל־הֶבֶל וְאֶל־מִנְחָתוֹ: וְהֶבֶל
אִתִּי אף הוא מבפרי עֵנָה וּמִשְׁמִנָּהוֹן וְהוּת רְעוּא
מן קדם יי: ה הֶבֶל וּלְקוֹרְבָנָה: ה וְאֶל־קֵן וְאֶל־
מִנְחָתוֹ לֹא שָׁעָה וַיַּחַר לְקֵן מְאֹד וַיַּפְּלוּ פָּנָיו:
וְאֶל־קֵן וְאֶל־מִנְחָתוֹ לֹא שָׁעָה וַיַּחַר לְקֵן מְאֹד
וַיַּפְּלוּ פָּנָיו: וּלְקֵן וּלְקוֹרְבָנָה לֹא חוֹת רְעוּא וְתַקַּף
לְקֵן לַחֲדָא וְאִתְבְּשִׁישׁוּ אִפּוּהִי: ו וַיֹּאמֶר יְהוָה
אֶל־קֵן לָמָּה חָרָה לְךָ וְלָמָּה נָפְלוּ פָּנֶיךָ: וַיֹּאמֶר
יְהוָה אֶל־קֵן לָמָּה חָרָה לְךָ וְלָמָּה נָפְלוּ פָּנֶיךָ:
וַאֲמַר יי לְקֵן לָמָּה תְּקִיף לְךָ וְלָמָּה אִתְבְּשִׁישׁוּ
אִפּוּיךָ: ז הֲלוֹא אִם־תִּיטִיב שְׂאֵת וְאִם לֹא תִיטִיב
לְפָתַח חַטָּאת רִבְּץ וְאֵלֶיךָ תִּשְׁקָתוּ וְאִתְּהָ
תִּמְשָׁל־בוֹ: הֲלוֹא אִם־תִּיטִיב שְׂאֵת וְאִם לֹא
תִיטִיב לְפָתַח חַטָּאת רִבְּץ וְאֵלֶיךָ תִּשְׁקָתוּ וְאִתְּהָ
תִּמְשָׁל־בוֹ: הֲלֹא אִם תִּיטִיב עוֹבְדָךְ יִשְׁתַּבַּח לְךָ
וְאִם לֹא תִיטִיב עוֹבְדָךְ לְיוֹם דִּינָא חַטָּאת נְטִיר

יִקְטְלִינִי: ^{טו} וַיֹּאמֶר לוֹ יְהוָה לֵכֵן כְּלִי־הַרְגָּה קִנּוֹן
 שְׁבַע־תִּים יָקָם וַיֵּשֶׁם יְהוָה לִקְנוֹן אוֹת לְבַלְתִּי
 הַכּוֹת־אֹתוֹ כְּלִי־מִצָּאוֹ: וַיֹּאמֶר לוֹ יְהוָה לֵכֵן כְּלִי־
 הַרְגָּה קִנּוֹן שְׁבַע־תִּים יָקָם וַיֵּשֶׁם יְהוָה לִקְנוֹן אוֹת
 לְבַלְתִּי הַכּוֹת־אֹתוֹ כְּלִי־מִצָּאוֹ: וַאֲמַר לֵה יִי לֵכֵן כָּל
 קָטִיל קִנּוֹן לְשִׁבְעָא דְרִין יִתְפַּרַע מִנָּה וְשׁוּי יִי לִקְנוֹן
 אֲתָא בְּדִיל דְּלֹא לְמַקְטֵל יִתָּה כָּל דִּישְׁכַּחְנָה:
^{טז} וַיֵּצֵא קִנּוֹן מִלְּפָנֵי יְהוָה וַיֵּשֶׁב בְּאַרְצֵי־גוֹד
 קְדַמְת־עֲדָן: וַיֵּצֵא קִנּוֹן מִלְּפָנֵי יְהוָה וַיֵּשֶׁב בְּאַרְצֵי־
 גוֹד קְדַמְת־עֲדָן: וַיִּפְּקֵם קִנּוֹן מִן קָדָם יִי וַיִּתֵּיב בְּאַרְעָא
 גְּלִי וּמִשְׁלֹטֵל דְּהוּה עֲבִידָא עֲלוּהִי מִלְּקַדְמִין
 דְּגִינְמָא דְעֲדָן: ^{יז} וַיֵּדַע קִנּוֹן אֶת־אִשְׁתּוֹ וַתַּהֲרֵ וַתֵּלֶד
 אֶת־חֲנוּךְ וַיְהִי בְּנֵה עֵיר וַיִּקְרָא שְׁם הָעִיר כְּשֵׁם
 בְּנֵי חֲנוּךְ: וַיֵּדַע קִנּוֹן אֶת־אִשְׁתּוֹ וַתַּהֲרֵ וַתֵּלֶד
 אֶת־חֲנוּךְ וַיְהִי בְּנֵה עֵיר וַיִּקְרָא שְׁם הָעִיר כְּשֵׁם בְּנֵי
 חֲנוּךְ: וַיֵּדַע קִנּוֹן יֵת אֶתְמָה וַעֲדִיאת וַיִּלְדִּית יֵת
 חֲנוּךְ וַהֲוֵה בְּנֵי קֶרְתָּא וַיִּקְרָא שְׁמָא דְקֶרְתָּא כְּשׁוּם
 בְּרֵה חֲנוּךְ: ^{יח} וַיִּוָּלֵד לְחֲנוּךְ אֶת־עִירָד וְעִירָד יָלַד
 אֶת־מַחְוִיָּאֵל וּמַחְוִיָּאֵל יָלַד אֶת־מְתוּשָׁאֵל
 וּמְתוּשָׁאֵל יָלַד אֶת־לִמְךָ: וַיִּוָּלֵד לְחֲנוּךְ אֶת־עִירָד
 וְעִירָד יָלַד אֶת־מַחְוִיָּאֵל וּמַחְוִיָּאֵל יָלַד אֶת־
 מְתוּשָׁאֵל וּמְתוּשָׁאֵל יָלַד אֶת־לִמְךָ: וַאֲתִילִיד
 לְחֲנוּךְ יֵת עִירָד וְעִירָד אוֹלִיד יֵת מַחְוִיָּאֵל
 וּמַחְוִיָּאֵל אוֹלִיד יֵת מְתוּשָׁאֵל וּמְתוּשָׁאֵל אוֹלִיד יֵת
 לִמְךָ:

^{יט} חֲמוּשִׁי וַיִּסְחָלוּ לִמְךָ שְׁתֵּי נָשִׁים שְׁם הָאֶחָת
 עֲדָה וְשֵׁם הַשְּׁנִית צִלָּה: וַיִּסְחָלוּ לִמְךָ שְׁתֵּי נָשִׁים
 שְׁם הָאֶחָת עֲדָה וְשֵׁם הַשְּׁנִית צִלָּה: וַיִּסְבִּי לֵה
 לִמְךָ תַּרְתִּין נָשִׁין שׁוּם חָד עֲדָה וְשׁוּם תַּנְגְּמָא
 צִלָּה: ^כ וַתֵּלֶד עֲדָה אֶת־יִבְלָה הוּא הָיָה אֲבִי יֵשֶׁב
 אֱהֵל וּמִקְנָה: וַתֵּלֶד עֲדָה אֶת־יִבְלָה הוּא הָיָה אֲבִי
 יֵשֶׁב אֱהֵל וּמִקְנָה: וַיִּלְדִּית עֲדָה יֵת יִבְלָה הוּא הָוָה
 רַבְּהוֹן דְּכָל דִּיתְבִּי מִשְׁכְּנִין וּמְרִי כְעִיר: ^{כא} וְשֵׁם
 אֲחִיו יוֹבֵל הוּא הָיָה אֲבִי כְלִי־תַפְשׁ כְּנֹר וְעוֹגֹב:

וַדְעִתִּיד לְאַתְפָּרְעָא מִנָּךְ אִם לֹא תַתִּיב וְאִם תַּתִּיב
 יִשְׁתַּבֵּק לָךְ: ^{כב} וַיֹּאמֶר קִנּוֹן אֶל־יִבְלָה אֲחִיו וַיְהִי
 בְּהוּיֹתָם בְּשׂוּדָה וַיָּקָם קִנּוֹן אֶל־יִבְלָה אֲחִיו
 וַיַּהֲרֹגְהוּ: וַיֹּאמֶר קִנּוֹן אֶל־יִבְלָה אֲחִיו וַיְהִי בְּהוּיֹתָם
 בְּשׂוּדָה וַיָּקָם קִנּוֹן אֶל־יִבְלָה אֲחִיו וַיַּהֲרֹגְהוּ: וַאֲמַר קִנּוֹן
 לְיִבְלָה אַחוּהִי וַהֲוֵה בְּמַהוּיָהוֹן בְּחַקְלָא וַקָּם קִנּוֹן
 בְּיִבְלָה אַחוּהִי וְקָטְלָה: ^{כג} וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־קִנּוֹן אִי
 הִבֵּל אֲחִיד וַיֹּאמֶר לֹא יִדְעִיתִי הַשְּׁמֵר אֲחִי אֲנִכִּי:
 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־קִנּוֹן אִי הִבֵּל אֲחִיד וַיֹּאמֶר לֹא
 יִדְעִיתִי הַשְּׁמֵר אֲחִי אֲנִכִּי: וַאֲמַר יִי לִקְנוֹן אֵן הִבֵּל
 אֲחִיד וַאֲמַר לֹא יִדְעִנָא הַנְּטֵר אֲחִי אֲנָא: ^{כד} וַיֹּאמֶר
 מַה עֲשִׂיתִי קוֹל דְּמִי אֲחִיד צַעֲקִים אֵלִי מוֹךְ
 הָאֲדָמָה: וַיֹּאמֶר מַה עֲשִׂיתִי קוֹל דְּמִי אֲחִיד צַעֲקִים
 אֵלִי מוֹךְ־הָאֲדָמָה: וַאֲמַר מַה עֲבַדְתָּא קַל דָּם וַרְעִין
 דְּעִתִּידִין לְמַפְּק מִן אֲחוּךְ קַבִּילִין קְדָמִי מִן אֲרַעָא:
^{כה} וְעִתָּה אֲרוּרָא אֶתְהָ מוֹךְ־הָאֲדָמָה אֲשֶׁר פָּצְתָה
 אֶת־פִּיהָ לִקְחַת אֶת־דְּמִי אֲחִיד מִיָּדְךָ: וְעִתָּה
 אֲרוּרָא אֶתְהָ מוֹךְ־הָאֲדָמָה אֲשֶׁר פָּצְתָה אֶת־פִּיהָ
 לִקְחַת אֶת־דְּמִי אֲחִיד מִיָּדְךָ: וַכַּעַן לִיט אֶת מִן
 אֲרַעָא דְּפִתְחַת יֵת פּוּמָה וְקַבִּילַת יֵת דְּמָה דְּאֲחוּךְ
 מִן יָדְךָ: ^{כו} כִּי תַעֲבֹד אֶת־הָאֲדָמָה לְאַתְסָף
 תִּתְכַּחַה לָךְ גַּע וְגַד תַּהֲוִיָּה בְּאַרְצֵי: כִּי תַעֲבֹד
 אֶת־הָאֲדָמָה לְאַתְסָף תִּתְכַּחַה לָךְ גַּע וְגַד תַּהֲוִיָּה
 בְּאַרְצֵי: אֲרִי תַפְלַח בְּאַרְעָא לֹא תוֹסִיף לְמִתֵּן חֵילָה
 לָךְ מִשְׁלֹטֵל וְגְלִי תַהִי בְּאַרְעָא: ^{כז} וַיֹּאמֶר קִנּוֹן
 אֶל־יְהוָה גְּדוֹל עֲוֹנִי מִנְּשׂוֹא: וַיֹּאמֶר קִנּוֹן אֶל־יְהוָה
 גְּדוֹל עֲוֹנִי מִנְּשׂוֹא: וַאֲמַר קִנּוֹן קָדָם יִי סְגִי חוֹכִי
 מִלְּמַשְׁבֵּק: ^{כח} הֵן גְּרִשְׁתִּי אוֹתִי הַיּוֹם מַעַל פָּנֵי
 הָאֲדָמָה וּמִפָּנֵיךְ אֶסְתֵּר וְהָיִיתִי גַע וְגַד בְּאַרְצֵי
 וְהָיָה כְּלִי־מִצָּאוֹ יַהֲרֹגִנִי: הֵן גְּרִשְׁתִּי אוֹתִי הַיּוֹם מַעַל
 פָּנֵי הָאֲדָמָה וּמִפָּנֵיךְ אֶסְתֵּר וְהָיִיתִי גַע וְגַד בְּאַרְצֵי
 וְהָיָה כְּלִי־מִצָּאוֹ יַהֲרֹגִנִי: הָא תְּרִיכְתָּא יֵתִי יוֹמָא דִּין
 מַעַל אֲפִי אֲרַעָא וּמִן קְדָמְךָ לִית אֶפְשֵׁר לְאַטְמָרָא
 וְאֵהִי מִשְׁלֹטֵל וְגְלִי בְּאַרְעָא וַיְהִי כָּל דִּישְׁכַּחְנִי

וְשֵׁם אִחִיו יוֹבֵל הָיָה אֲבִי כָל־תַּפְּשׁ כְּנֹזַר
וְעֹנֵב: וְשׁוּם אֲחֻהִי יוֹבֵל הוּא הָיָה רַבְּהוֹן דָּכָל
דְּמִנְגָן עַל פּוּם נִבְלָא יָדְעִי זְמַר כְּנֹזָא וְאַבּוּבָא:
כַּד וְצִלָּה גַם־הוּא יֵלְדָה אֶת־תּוֹבֵל קִין לִמָּשׁ
כַּל־חֲרֹשׁ נַחֲשֶׁת וּבְרִזָּל וְאַחֻת תּוֹבֵל־קִין נַעֲמָה:
וְצִלָּה גַם־הוּא יֵלְדָה אֶת־תּוֹבֵל קִין לִמָּשׁ כַּל־חֲרֹשׁ
נַחֲשֶׁת וּבְרִזָּל וְאַחֻת תּוֹבֵל־קִין נַעֲמָה: וְצִלָּה אַף
הִיא יָלִידַת יֵת תּוֹבֵל קִין רַבְּהוֹן דָּכָל יָדְעִי עֵיבִידַת
נַחֲשָׂא וּפְרִזָּלָא וְאַחֲתָה דְּתּוֹבֵל קִין נַעֲמָה:

שִׁישׁ כַּד וַיֹּאמֶר לְמֹד לְנִשְׁיו עֵדָה וְצִלָּה שְׁמַעַן
קוֹלִי נִשְׂי לְמֹד הָאֻזְנָה אִמְרַתִּי כִּי אִישׁ הִרְגֵּיתִי
לְפַצְעִי וַיֵּלֶד לַחֲבֵרְתִּי: וַיֹּאמֶר לְמֹד לְנִשְׁיו עֵדָה
וְצִלָּה שְׁמַעַן קוֹלִי נִשְׂי לְמֹד הָאֻזְנָה אִמְרַתִּי כִּי אִישׁ
הִרְגֵּיתִי לְפַצְעִי וַיֵּלֶד לַחֲבֵרְתִּי: וְאָמַר לְמֹד לְנִשְׁוֹהִי
עֵדָה וְצִלָּה שְׁמַעַן קוֹלִי נִשְׂי לְמֹד אַצִּיתָא לְמַמְרִי
לֹא גִבְרָא קְטִלִית דְּדִילָה אָנָּא סְבִיל חוּבִי וְאַף
לֹא עוֹלִימָא חֲבִלִית דְּכִדִּילָה יִשְׁתַּצִּי זְרַעִי: כִּי כִּי
שְׁבַע־תִּים יִקְס־קִין וְלִמָּד שְׁבַע־ים וְשַׁבְּעָה: כִּי
שְׁבַע־תִּים יִקְס־קִין וְלִמָּד שְׁבַע־ים וְשַׁבְּעָה: אַרִי
לְשַׁבְּעָא דְרִין אִיתִלִּין לְקִין הָלֹא לְלִמָּד בְּרָה
שְׁבַע־ין וְשַׁבְּעָא: כִּי וַיֵּדַע אָדָם עוֹד אֶת־אִשְׁתּוֹ
וַתֵּלֶד בֵּן וַתִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ שֵׁת כִּי שֵׁת־לִי
אֱלֹהִים זָרַע אַחֲרֵי תַחַת הֶבֶל כִּי הִרְגֹּו קִין: וַיֵּדַע
אָדָם עוֹד אֶת־אִשְׁתּוֹ וַתֵּלֶד בֵּן וַתִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ
שֵׁת כִּי שֵׁת־לִי אֱלֹהִים זָרַע אַחֲרֵי תַחַת הֶבֶל כִּי
הִרְגֹּו קִין: וַיֵּדַע אָדָם עוֹד יֵת אֲתָמָה וַיִּלְיֵדַת בֶּר
וַקֶּרַת יֵת שְׁמָה שֵׁת אַרִי אֲמַר יֵהָב לִי יֵי בֶר אַחֲרֵן
חֶלֶף הֶבֶל דְּקִטְלָה קִין: כִּי וְלִשְׁת גַּם־הוּא יֵלְד־בֵּן
וַיִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ אֲנֹשׁ אֹז הוֹחֵל לְקָרָא בְּשֵׁם
יְהוָה: וְלִשְׁת גַּם־הוּא יֵלְד־בֵּן וַיִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ
אֲנֹשׁ אֹז הוֹחֵל לְקָרָא בְּשֵׁם יְהוָה: וְלִשְׁת אַף הוּא
אֲתִילִיד בֶּר וַקֶּרַא יֵת שְׁמָה אֲנֹשׁ כִּכֹּן בְּיוֹמוֹהִי
חָלוּ כְּנִי אֲנִשָּׂא מְלַצְלָאָה בְּשִׁמָּא דְּזִי: ס א וְהָ
סֶפֶר תּוֹלְדֹת אָדָם בְּיוֹם בְּרָא אֱלֹהִים אָדָם

בְּדִמּוּת אֱלֹהִים עָשָׂה אֹתוֹ: וְהָ סֶפֶר תּוֹלְדֹת
אָדָם בְּיוֹם בְּרָא אֱלֹהִים אָדָם בְּדִמּוּת אֱלֹהִים
עָשָׂה אֹתוֹ: דִּין סֶפֶר תּוֹלְדֹת אָדָם בְּיוֹמָא דְּכָרָא
יֵי אָדָם בְּדִמּוּת אֱלֹהִים עָבַד יֵתָה: כ זָכַר וַנִּקְבְּהָ
בְּרָאָם וַיִּכְרְד אֹתָם וַיִּקְרָא אֶת־שְׁמָם אָדָם בְּיוֹם
הַבְּרָאָם: זָכַר וַנִּקְבְּהָ בְּרָאָם וַיִּכְרְד אֹתָם וַיִּקְרָא
אֶת־שְׁמָם אָדָם בְּיוֹם הַבְּרָאָם: דְּכַר וַנִּקְבְּכָא
בְּרָאָנוּ וַיִּכְרְד יֵתָהוֹן וַיִּקְרָא יֵת שְׁמָהוֹן אָדָם
בְּיוֹמָא דְּאַתְבְּרִיאוּ: ג וַיְחִי אָדָם שְׁלֹשִׁים וּמֵאָתָּה
שָׁנָה וַיֵּלֶד בְּדִמּוּתוֹ כְּצִלְמוֹ וַיִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ
שֵׁת: וַיְחִי אָדָם שְׁלֹשִׁים וּמֵאָתָּה שָׁנָה וַיֵּלֶד
בְּדִמּוּתוֹ כְּצִלְמוֹ וַיִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ שֵׁת: וַחֲיָא אָדָם
מָאָה וַתֵּלֶתִין שְׁנִין וְאוֹלִיד בְּדִמּוּתָה דְּדָמִי לָהּ
וַיִּקְרָא יֵת שְׁמָה שֵׁת: ד וַיְהִי יִמִּי־אָדָם אַחֲרֵי
הוֹלִידוֹ אֶת־שֵׁת שְׁמִנָּה מֵאָת שָׁנָה וַיֵּלֶד בָּנִים
וּבָנוֹת: וַיְהִי יִמִּי־אָדָם אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־שֵׁת
שְׁמִנָּה מֵאָת שָׁנָה וַיֵּלֶד בָּנִים וּבָנוֹת: וַהּוּו יוֹמִי
אָדָם כְּתֵר דְּאוֹלִיד יֵת שֵׁת תְּמַנִּי מָאָה שְׁנִין
וְאוֹלִיד בָּנִין וּבָנִין: ה וַיְהִי כָל־יְמֵי אָדָם אֲשֶׁר־חִי
תִּשְׁעַ מֵאוֹת שָׁנָה וְשְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיָּמָת: וַיְהִי
כָל־יְמֵי אָדָם אֲשֶׁר־חִי תִּשְׁעַ מֵאוֹת שָׁנָה וְשְׁלֹשִׁים
שָׁנָה וַיָּמָת: וַהּוּו כָּל יוֹמִי אָדָם דְּחִיָּא תִּשְׁעַ מָאָה
וַתֵּלֶתִין שְׁנִין וַיָּמָת: ס וַיְחִי־שֵׁת חֲמִשָּׁה שָׁנִים
וּמֵאָתָּה שָׁנָה וַיֵּלֶד אֶת־אַנֹּשׁ: וַיְחִי־שֵׁת חֲמִשָּׁה
שָׁנִים וּמֵאָתָּה שָׁנָה וַיֵּלֶד אֶת־אַנֹּשׁ: וַחֲיָא שֵׁת
מָאָה וַחֲמִשָּׁה שְׁנִין וְאוֹלִיד יֵת אֲנֹשׁ: ז וַיְחִי־שֵׁת
אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־אַנֹּשׁ שְׁבַע שָׁנִים וְשְׁמִנָּה
מֵאוֹת שָׁנָה וַיֵּלֶד בָּנִים וּבָנוֹת: וַיְחִי־שֵׁת אַחֲרֵי
הוֹלִידוֹ אֶת־אַנֹּשׁ שְׁבַע שָׁנִים וְשְׁמִנָּה מֵאוֹת שָׁנָה
וַיֵּלֶד בָּנִים וּבָנוֹת: וַחֲיָא שֵׁת כְּתֵר דְּאוֹלִיד יֵת
אֲנֹשׁ תְּמַנִּי מָאָה וְשַׁבְּעַ שְׁנִין וְאוֹלִיד בָּנִין וּבָנִין:
ח וַיְהִי כָל־יְמֵי־שֵׁת שְׁתֵּים עָשָׂרָה שָׁנָה וַתִּשְׁעַ
מֵאוֹת שָׁנָה וַיָּמָת: וַיְהִי כָל־יְמֵי־שֵׁת שְׁתֵּים
עָשָׂרָה שָׁנָה וַתִּשְׁעַ מֵאוֹת שָׁנָה וַיָּמָת: וַהּוּו כָּל

וּבָנָן: ז' וַיְהִי כְּלִימִי מִהֲלָלָל חֲמִשׁ וְתִשְׁעִים
 שָׁנָה וּשְׁמֹנֶה מֵאוֹת שָׁנָה וַיָּמָת: וַיְהִי כְּלִימִי
 מִהֲלָלָל חֲמִשׁ וְתִשְׁעִים שָׁנָה וּשְׁמֹנֶה מֵאוֹת שָׁנָה
 וַיָּמָת: וְהוּוּ כָּל יוֹמֵי מִהֲלָלָל תִּמְנִי מָאָה וְתִשְׁעִין
 וְחֲמִשׁ שָׁנִין וַיָּמָת: ס' י" וַיְחִי־יִרְדְּ שְׁתֵּים וְשִׁשִּׁים
 שָׁנָה וּמֵאוֹת שָׁנָה וַיֹּלֶד אֶת־חֲנֻךְ: וַיְחִי־יִרְדְּ
 שְׁתֵּים וְשִׁשִּׁים שָׁנָה וּמֵאוֹת שָׁנָה וַיֹּלֶד אֶת־חֲנֻךְ:
 וַחֲזָא גֵרָד מָאָה וְשִׁתִּין וְתִרְמִין שָׁנִין וְאוֹלִיד יֵת
 חֲנֻךְ: י" וַיְחִי־יִרְדְּ אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־חֲנֻךְ
 שְׁמֹנֶה מֵאוֹת שָׁנָה וַיֹּלֶד בָּנִים וּבָנוֹת: וַיְחִי־יִרְדְּ
 אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־חֲנֻךְ שְׁמֹנֶה מֵאוֹת שָׁנָה וַיֹּלֶד
 בָּנִים וּבָנוֹת: וַחֲזָא גֵרָד בְּתֵר דְּאוֹלִיד יֵת חֲנֻךְ
 תִּמְנִי מָאָה שָׁנִין וְאוֹלִיד בָּנִין וּבָנָן: כ' וַיְהִי
 כְּלִימִי־יִרְדְּ שְׁתֵּים וְשִׁשִּׁים שָׁנָה וְתִשְׁעִים מֵאוֹת
 שָׁנָה וַיָּמָת: וַיְהִי כְּלִימִי־יִרְדְּ שְׁתֵּים וְשִׁשִּׁים שָׁנָה
 וְתִשְׁעִים מֵאוֹת שָׁנָה וַיָּמָת: וְהוּוּ כָּל יוֹמֵי גֵרָד תִּשְׁעִים
 מָאָה וְשִׁתִּין וְתִרְמִין שָׁנִין וַיָּמָת: ס' כ" וַיְחִי חֲנֻךְ
 חֲמִשׁ וְשִׁשִּׁים שָׁנָה וַיֹּלֶד אֶת־מְתוֹשֶׁלַח: וַיְחִי
 חֲנֻךְ חֲמִשׁ וְשִׁשִּׁים שָׁנָה וַיֹּלֶד אֶת־מְתוֹשֶׁלַח:
 וַחֲזָא חֲנֻךְ שְׁתִּין וְחֲמִשׁ שָׁנִין וְאוֹלִיד יֵת
 מְתוֹשֶׁלַח: כ" וַיְתִּהֲלֵךְ חֲנֻךְ אֶת־הָאֱלֹהִים אַחֲרֵי
 הוֹלִידוֹ אֶת־מְתוֹשֶׁלַח שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וַיֹּלֶד
 בָּנִים וּבָנוֹת: וַיְתִּהֲלֵךְ חֲנֻךְ אֶת־הָאֱלֹהִים אַחֲרֵי
 הוֹלִידוֹ אֶת־מְתוֹשֶׁלַח שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וַיֹּלֶד
 בָּנִים וּבָנוֹת: וְהִלִּיךְ חֲנֻךְ בְּדַחֲלָא דִּי בְּתֵר
 דְּאוֹלִיד יֵת מְתוֹשֶׁלַח תִּלְתַּת מָאָה שָׁנִין וְאוֹלִיד
 בָּנִין וּבָנָן: כ" וַיְהִי כְּלִימִי חֲנֻךְ חֲמִשׁ וְשִׁשִּׁים
 שָׁנָה וְשִׁשִּׁים מֵאוֹת שָׁנָה: וַיְהִי כְּלִימִי חֲנֻךְ
 חֲמִשׁ וְשִׁשִּׁים שָׁנָה וְשִׁשִּׁים מֵאוֹת שָׁנָה: וְהָהָא כָּל
 יוֹמֵי חֲנֻךְ תִּלְתַּת מָאָה וְשִׁתִּין וְחֲמִשׁ שָׁנִין:
 כ" וַיְתִּהֲלֵךְ חֲנֻךְ אֶת־הָאֱלֹהִים וְאֵינְנוּ כִּי־לִקַּח
 אֹתוֹ אֱלֹהִים: וַיְתִּהֲלֵךְ חֲנֻךְ אֶת־הָאֱלֹהִים וְאֵינְנוּ
 כִּי־לִקַּח אֹתוֹ אֱלֹהִים: וְהִלִּיךְ חֲנֻךְ בְּדַחֲלָא דִּי
 וְלִיתוּהִי אַרְי (לֹא) אֲמִית יִתָּה יי: ס'

יוֹמֵי שֵׁת תִּשְׁעִים מָאָה וְתִרְמִין עֶשְׂרִי שָׁנִין וַיָּמָת: ס'
 ז' וַיְחִי אֲנוֹשׁ תִּשְׁעִים שָׁנָה וַיֹּלֶד אֶת־קִינָן: וַיְחִי
 אֲנוֹשׁ תִּשְׁעִים שָׁנָה וַיֹּלֶד אֶת־קִינָן: וַחֲזָא אֲנוֹשׁ
 תִּשְׁעִין שָׁנִין וְאוֹלִיד יֵת קִינָן: י' וַיְחִי אֲנוֹשׁ אַחֲרֵי
 הוֹלִידוֹ אֶת־קִינָן חֲמִשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה וּשְׁמֹנֶה
 מֵאוֹת שָׁנָה וַיֹּלֶד בָּנִים וּבָנוֹת: וַיְחִי אֲנוֹשׁ אַחֲרֵי
 הוֹלִידוֹ אֶת־קִינָן חֲמִשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה וּשְׁמֹנֶה מֵאוֹת
 שָׁנָה וַיֹּלֶד בָּנִים וּבָנוֹת: וַחֲזָא אֲנוֹשׁ בְּתֵר דְּאוֹלִיד
 יֵת קִינָן תִּמְנִי מָאָה וְחֲמִשׁ עֶשְׂרִי שָׁנִין וְאוֹלִיד
 בָּנִין וּבָנָן: י" וַיְהִי כְּלִימִי אֲנוֹשׁ חֲמִשׁ שָׁנִים
 וְתִשְׁעִים מֵאוֹת שָׁנָה וַיָּמָת: וַיְהִי כְּלִימִי אֲנוֹשׁ
 חֲמִשׁ שָׁנִים וְתִשְׁעִים מֵאוֹת שָׁנָה וַיָּמָת: וְהוּוּ כָּל
 יוֹמֵי אֲנוֹשׁ תִּשְׁעִים מָאָה וְחֲמִשׁ שָׁנִין וַיָּמָת: ס'
 י" וַיְחִי קִינָן שְׁבַעִים שָׁנָה וַיֹּלֶד אֶת־מִהֲלָלָל:
 וַיְחִי קִינָן שְׁבַעִים שָׁנָה וַיֹּלֶד אֶת־מִהֲלָלָל: וַחֲזָא
 קִינָן שְׁבַעִין שָׁנִין וְאוֹלִיד יֵת מִהֲלָלָל: י" וַיְחִי
 קִינָן אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־מִהֲלָלָל אַרְבָּעִים שָׁנָה
 וּשְׁמֹנֶה מֵאוֹת שָׁנָה וַיֹּלֶד בָּנִים וּבָנוֹת: וַיְחִי קִינָן
 אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־מִהֲלָלָל אַרְבָּעִים שָׁנָה וּשְׁמֹנֶה
 מֵאוֹת שָׁנָה וַיֹּלֶד בָּנִים וּבָנוֹת: וַחֲזָא קִינָן בְּתֵר
 דְּאוֹלִיד יֵת מִהֲלָלָל תִּמְנִי מָאָה וְאַרְבָּעִין שָׁנִין
 וְאוֹלִיד בָּנִין וּבָנָן: י" וַיְהִי כְּלִימִי קִינָן עֶשְׂרִי
 שָׁנִים וְתִשְׁעִים מֵאוֹת שָׁנָה וַיָּמָת: וַיְהִי כְּלִימִי
 קִינָן עֶשְׂרִי שָׁנִים וְתִשְׁעִים מֵאוֹת שָׁנָה וַיָּמָת: וְהוּוּ
 כָּל יוֹמֵי קִינָן תִּשְׁעִים מָאָה וְעֶשְׂרִי שָׁנִין וַיָּמָת: ס'
 י" וַיְחִי מִהֲלָלָל חֲמִשׁ שָׁנִים וְשִׁשִּׁים שָׁנָה
 וַיֹּלֶד אֶת־יִרְדְּ: וַיְחִי מִהֲלָלָל חֲמִשׁ שָׁנִים וְשִׁשִּׁים
 שָׁנָה וַיֹּלֶד אֶת־יִרְדְּ: וַחֲזָא מִהֲלָלָל שְׁתִּין וְחֲמִשׁ
 שָׁנִין וְאוֹלִיד יֵת גֵרָד: י" וַיְחִי מִהֲלָלָל אַחֲרֵי
 הוֹלִידוֹ אֶת־יִרְדְּ שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וּשְׁמֹנֶה מֵאוֹת
 שָׁנָה וַיֹּלֶד בָּנִים וּבָנוֹת: וַיְחִי מִהֲלָלָל אַחֲרֵי
 הוֹלִידוֹ אֶת־יִרְדְּ שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וּשְׁמֹנֶה מֵאוֹת שָׁנָה
 וַיֹּלֶד בָּנִים וּבָנוֹת: וַחֲזָא מִהֲלָלָל בְּתֵר דְּאוֹלִיד
 יֵת גֵרָד תִּמְנִי מָאָה וְתִלְתִּין שָׁנִין וְאוֹלִיד בָּנִין

שבעי כה ויחי מתושלח שבע ושמונים שנה
ומאת שנה ויולד את־למך: ויחי מתושלח שבע
ושמונים שנה ומאת שנה ויולד את־למך: וחי
מתושלח מאה ותמנן ושבע שנים ואוליד ית
למך: כ ויחי מתושלח אחרי הולידו את־למך
שנים ושמונים שנה ושבע מאות שנה ויולד
בנים ובנות: ויחי מתושלח אחרי הולידו את־
למך שנים ושמונים שנה ושבע מאות שנה
ויולד בנים ובנות: וחי מתושלח בטר דאוליד
ית למך שבע מאה ותמנן ותרתין שנים ואוליד
בנין ובנן: כ ויהיו בל־ימי מתושלח תשע
וששים שנה ותשע מאות שנה וימת: ויהיו
בל־ימי מתושלח תשע וששים שנה ותשע מאות
שנה וימת: והיו כל ימי מתושלח תשע מאה
ושתיים ותשע שנים ומית: ס כה ויחי־למך שנים
ושמונים שנה ומאת שנה ויולד בן: ויחי־למך
שנים ושמונים שנה ומאת שנה ויולד בן: וחי
למך מאה ותמנן ותרתין שנים ואוליד בר:
כז ויקרא את־שמו נח לאמר ^{וה} נחמנו
ממעשֵׁנו ומעצבון יִדְנו מן־הָאֲדָמָה אֲשֶׁר
אָרְרָה יְהוָה: ויקרא את־שמו נח לאמר ^{וה}
נחמנו ממעשֵׁנו ומעצבון יִדְנו מן־הָאֲדָמָה אֲשֶׁר
אָרְרָה יְהוָה: וקרא ית שמה נח למימר דין
נחמננא מעוכבדנא ומלאות יִדנא מן ארעא די
לטטא ^{זי}: ויחי־למך אחרי הולידו את־נח
חמש ותשעים שנה וחמש מאות שנה ויולד
בנים ובנות: ויחי־למך אחרי הולידו את־נח
חמש ותשעים שנה וחמש מאות שנה ויולד בנים
ובנות: וחי למך בטר דאוליד ית נח חמש מאה
ותשעין וחמש שנים ואוליד בנין ובנן: לא ויהי
בל־ימי־למך שבע ושבעים שנה ושבע מאות
שנה וימת: ויהי בל־ימי־למך שבע ושבעים שנה
ושבע מאות שנה וימת: והיו כל ימי למך שבע
מאה ושבעין ושבע שנים ומית: ס זכ ויהי־נח

אִמְחָה אֶת־הָאָדָם אֲשֶׁר־בְּרֹאתִי מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה
מֵאָדָם עַד־בְּהֵמָה עַד־רֶמֶשׂ וְעַד־עוֹף הַשָּׁמַיִם כִּי
נִחְמָתִי כִּי עָשִׂיתִם: וְאָמַר יְיָ אֱמָחִי יֵת אֲנִישָׁא דִּי
כְּרֹאתִי מֵעַל אִפִּי אַרְעָא מֵאֲנִישָׁא עַד בַּעֲרִיא עַד
רַחֲשָׂא וְעַד עוֹפָא דְשָׁמַיָא אֲרִי תְּכִית בְּמִימְרֵי אֲרִי
עַבְדְּתַנּוּן: ה וְנָח מִצָּא חֵן בְּעֵינֵי יְהוָה: וְנָח מִצָּא
חֵן בְּעֵינֵי יְהוָה: וְנָח אֶשְׁכַּח רַחֲמִין קָדָם יְיָ: וְנָח
מִצָּא חֵן בְּעֵינֵי יְהוָה: פ פ פ

קמ"ו פסוקים. אמצ"ה, יחזקיהו סימן.

אֲנִישָׁא בְּאַרְעָא וְכָל יִצְרָא מִחֻשְׁבַּת לִבָּהּ לַחֹדֶר בִּישׁ
כָּל יוֹמָא: וַיִּנָּחֵם יְהוָה כִּי־עָשָׂה אֶת־הָאָדָם
בָּאָרֶץ וַיִּתְּעַצֵּב אֶל־לִבּוֹ: וַיִּנָּחֵם יְהוָה כִּי־עָשָׂה
אֶת־הָאָדָם בָּאָרֶץ וַיִּתְּעַצֵּב אֶל־לִבּוֹ: וְתָב יְיָ
בְּמִימְרָה אֲרִי עַבְדֵּי יֵת אֲנִישָׁא בְּאַרְעָא וְאָמַר
בְּמִימְרָה לְמַתְכַּר תִּקְפְּהוּן כְּרַעוּתָהּ: וַיִּנָּחֵם
יְהוָה אִמְחָה אֶת־הָאָדָם אֲשֶׁר־בְּרֹאתִי מֵעַל פְּנֵי
הָאֲדָמָה מֵאָדָם עַד־בְּהֵמָה עַד־רֶמֶשׂ וְעַד־עוֹף
הַשָּׁמַיִם כִּי נִחְמָתִי כִּי עָשִׂיתִם: וַיִּאָּמַר יְהוָה

הפטרה לפרשת בראשית בישיעה פרק מב

מב ה כִּהְיֵאמֹר הָאֵל יְהוָה בּוֹרֵא הַשָּׁמַיִם וְנוֹטִיחֵם רַקַּע הָאָרֶץ וְצֹאצְאֶיהָ נָתַן נִשְׁמָה לָעָם עֲלֵיהָ
וְרוּחַ לַחַלְכִּים בָּהּ: וְאֲנִי יְהוָה קְרֹאתִיךָ בְּצֹדֶק וְאֶחָזֶק בְּיָדְךָ וְאֶצְרֶךָ וְאֶתְּנֶנָּה לְבְרִית עִם לְאוֹר גּוֹיִם:
וּלְפָקֶחַ עֵינַיִם עוֹרוֹת לְהוֹצִיא מִמֶּסְגֶּר אֶפִּיר מִבֵּית כְּלָא יִשְׁבֵּי חֹשֶׁךְ: ה אֲנִי יְהוָה הוּא שְׁמִי וְכְבוֹדִי
לְאַחֵר לֹא־אֶתֵּן וְתַהֲלֹתִי לְפָסִילִים: ו הַרְאֵשׁנוֹת הִנֵּה־בָּאוּ וְחִדְשׁוֹת אֲנִי מִגִּיד בְּמֶרֶם תִּצְמַחְנָה
אֲשַׁמְעֶה אֶתְכֶם: ו שִׁירוֹ לַיהוָה שִׁיר חֲדָשׁ תַּהֲלֹתוֹ מִקְצֵה הָאָרֶץ יוֹרְדֵי הַיָּם וּמִלֹּאֵי אֲיִים וַיִּשְׁבִּיחֵם:
י יִשְׂאוּ מִדְּבַר וְעֲרִיּו חֲצָרִים תִּשָּׁב קֶדֶר יִרְנֹו יִשְׁבֵּי סֹלַע מִרְאשׁ הָרִים יִצְחוּ: יי יִשְׁימוּ לַיהוָה כְּבוֹד
וְתַהֲלֹתוֹ בְּאֵיִים וַיְגִידוּ: יג יְהוָה כְּבוֹדוֹ יֵצֵא כְּאִישׁ מִלְחָמוֹת יַעִיר קִנְאָה יִרְעֶה אֶת־יִצְרִיחַ עַל־אֲיָבָיו
יִתְגַּבֵּר: יד הַחֲשִׁיתִי מַעוֹלָם אַחֲרִישׁ אֶת־אֶפֶק כִּי־לִגְדָה אֶפְעָה אֶשֶׁם וְאֶשְׁאֵף יָחַד: טו אֶחְרִיב הָרִים
וְגִבְעוֹת וְכָל־עֲשָׂשְׁבָם אֹבִיֵשׁ וְשִׁמְתִי נִהְרוֹת לְאֵיִים וְאֶנְגְּמִים אֹבִיֵשׁ: טז וְהוֹלַכְתִּי עוֹרוֹם בְּדֶרֶךְ לֹא
יָדְעוּ בְּנִתְיֻבוֹת לֹא־יִידְעוּ אֲדָרִיכֶם אֲשִׁים מִחֲשָׁד לִפְנֵיהֶם לְאוֹר וּמַעֲשָׂיִם לְמִישׁוֹר אֵלֶּה הַדְּבָרִים
עָשִׂיתִם וְלֹא עֲזַבְתִּים: יז נִסְגּוּ אַחֹר וַיִּבְשׁוּ בִשֶׁת הַבְּטָחִים בַּפֶּסֶל הָאֲמָרִים לְמַסְכָּה אַתֶּם אֱלֹהֵינוּ:
יח הַחֲרָשִׁים שָׁמְעוּ וְהַעוֹרִים הִבִּיטוּ לְרֵאוֹת: יט מִי עוֹל כִּי אִם־עַבְדִּי וְחֹרֶשׁ כְּמִלְאָכִי אֲשַׁלַּח מִי
עוֹר כְּמִשְׁלָם וְעוֹר כְּעַבְדִּי יְהוָה: כ רֵאוֹת רַבּוֹת וְלֹא תִשְׁמַר פְּקוּחַ אֲזָנִים וְלֹא יִשְׁמַע: כא יְהוָה חָפֵץ
לְמַעַן צִדְקוֹ יַגְדִּיל תוֹרָה וַיִּאֲדִיר:

<< המשך מעמוד 19

בתפילת ערבית, וכן בכל התפילות בראש
חודש, מי שבשנת אבל לא עומד חזן¹⁹.
לא מכריזים "יעלה ויבוא" לפני שמונה עשרה
בערבית ולא בשחרית מחר, אלא מזכירים לציבור
בדפיקה על השולחן וכדומה²⁰.
מי ששכח לומר "יעלה ויבוא" בתפילת ערבית,
אינו חוזר ומתפלל.

מנהגי ראש חודש

הנשים נוהגות לא לעשות מלאכות מסוימות
בראש חודש, כמו תפירה²¹ וגיהוץ של בגדים שלא
צריך לאותו יום²² - בכל מקום לפי מנהגו²³.

21. 'תורות מנחם - התוועדות' תשמ"ח ח"ב עמ' 948.

22. שערי-תשובה ס"ק ג. כף-החיים ס"ק ללב.

23. שו"ע ורמ"א סי' תיז ס"א.

19. ספר-המנהגים עמ' 8, 36.

20. שם, וס' 'דיני ומנהגי ראש-חודש - חב"ד' פ"ז הערה 4.

לחיות עם הזמן

זמני השבוע

תאריך	עלות השחר		זמן ציצית ותפילין	זריחת החמה	סוף זמן ק"ש	חצות היום והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה	צאת הכוכבים
	72 ד'	120 ד'							
ו', כ"ג בתשרי	5.39	4.52	6.01	6.59	9.36	12.25	12.55	17.57.3	18.22
ז', כ"ד בתשרי	5.40	4.53	6.01	7.00	9.37	12.25	12.55	17.56.3	18.21
ח', כ"ה בתשרי	4.41	3.54	5.02	6.01	8.37	11.24	11.54	16.55.3	17.20
ט', כ"ו בתשרי	4.41	3.55	5.03	6.01	8.37	11.24	11.54	16.54.3	17.19
י', כ"ז בתשרי	4.42	3.55	5.04	6.02	8.38	11.24	11.54	16.53.4	17.18
יא', כ"ח בתשרי	4.43	3.56	5.04	6.03	8.38	11.24	11.54	16.52.7	17.18
יב', כ"ט בתשרי	4.43	3.57	5.05	6.04	8.38	11.24	11.54	16.51.8	17.17
יג', ל' בתשרי	4.44	3.57	5.06	6.05	8.39	11.24	11.54	16.50.9	17.16

הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.

לוח ללימוד הרמב"ם

כ"ג בתשרי ה'תשפ"ה – ל' בתשרי ה'תשפ"ה

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	כ"ג בתשרי	הל' מטמאי משכב ומושב.. בפרקים אלו. פרק א-ג.	הל' בכורות פרק ד.	מ"ע צט.
ז'	כ"ד בתשרי	פרק ד-ו.	פרק ה.	מ"ע ק.
ח'	כ"ה בתשרי	פרק ז-ט.	פרק ו.	מ"ע קו.
ט'	כ"ו בתשרי	פרק י-יב.	פרק ז.	מ"ע קד.
י'	כ"ז בתשרי	פרק יג. הל' שאר אבות הטומאות. בפרקים אלו. פרק א-ב.	פרק ח.	מ"ע קד. צו.
יא'	כ"ח בתשרי	פרק ג-ה.	הל' שגגות. בפרקים אלו. פרק א.	מ"ע צו.
יב'	כ"ט בתשרי	פרק ו-ח.	פרק ב.	מ"ע צז.
יג'	ל' בתשרי	פרק ט-יא.	פרק ג.	מ"ע צז.

זמני הדלקת הנרות

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש
בראשית	17:16	18:33	17:37	18:34	17:25	18:33	17:38	18:35
נח	16:09	17:26	16:31	17:28	16:19	17:26	16:32	17:29

לזכות אנשי החסד הדגולים
הרה"ח ר' **אברהם משה דייטש** והרה"ח ר' **גבריאל גופין** שיחינו
ולע"נ האחים הרה"ח ר' **זלמן יודא** ור' **יוסף יצחק**,
בני הרה"ח ר' **שלום ישעי'** ע"ה **דייטש**